कविकुलगुरु - कालिदास - संस्कृत - विश्वविद्यालयः

This PDF you are browsing now is a digitized copy of rare books and manuscripts from the Jnanayogi Dr. Shrikant Jichkar Knowledge Resource Center Library located in Kavikulaguru Kalidas Sanskrit University Ramtek, Maharashtra.

KKSU University (1997- Present) in Ramtek, Maharashtra is an institution dedicated to the advanced learning of Sanskrit.
The University Collection is offered freely to the Community of Scholars with the intent to promote Sanskrit Learning.

Website
https://kksu.co.in/

Digitization was executed by NMM

https://www.namami.gov.in/

Sincerely,

Prof. Shrinivasa Varkhedi
Hon'ble Vice-Chancellor

Dr. Deepak Kapade
Librarian

Digital Uploaded by eGangotri Digital Preservation Trust, New Delhi
https://egangotri.wordpress.com/

रामः

श्रीव

पा

॥१॥

श्रीगणेशायनमः ॥ कृत्कर्त्तरि ॥ वक्ष्यमाणाः प्रत्ययः कृत्संज्ञकास्सर्वकर्त्तरि ॥ ण्वुलतृचौ ॥
धातोः पचक ॥ क्तः वसादेः क्त्वः इट ॥ भवित्ता ॥ कुष्टित्ता ॥ गोपायित्ता ॥ गोपित्ता ॥ गोप्ता ॥
सहित्ता ॥ सोढा ॥ एषिता ॥ एष्टा ॥ युवोरनाकौ ॥ पावकः ॥ भावकः ॥ शायकः धातकः ॥ ज
नकः घातकः दीपकः कोटकः श्रामकः ॥ निपाकः ॥ क्रमेकर्त्तर्य्यादिषयात्क्त इट्न ॥
प्रक्रंता ॥ नाम्युपधात्कः ॥ क्षिपः बुधः क्तः प्रीतः ॥ प्रक्ष ॥ प्रियः किरः ज्ञः नुपसर्गेश्चातो
त ॥ प्रज्ञः ॥ सुग्लः ॥ पचिनंदिग्रहादिभ्योल्युणिन्यचः ॥ पचादिरः नंद्यादेर्ल्युग्रहादेर्णिनिः ॥ पचः
वदः ॥ चलः ॥ पतः ॥ वदः ॥ वरि वलिपति वदीनांवादिस्वपूर्वस्यचाचप्रत्यये ॥ वृण ॥ १ ॥
वरः वलावलः ॥ पतापत्तः वदावदः हन्तेर्हस्य धत्वंच ॥ धनाघनः ॥ पाटेर्णिलुकूचो

Accession No!- ~~10169~~ M1266.
Title!- सिद्धान्त चन्द्रिका
पत्रे - 88

K K S U LIBRARY
RAMTEK
441 106
M-1266
Dist Nagpur

Checked 2012

श्रीराम

श्रमः ५

वृद्धिश्च पूर्वस्य ॥ पाठः ॥ हनः ॥ पाठे ॥ नंदनः ॥ वासनः दूषणः साधनः वर्द्धनः शो
भनः रोचनः ॥ रावणः सहनः ॥ तपनः ॥ दमनः ॥ ~~दूषणः साधनः~~ ॥ जल्पनः लवणः ॥ ग्रा
हीनि पाठ्यं ॥ ग्राही ॥ उत्साही ॥ उद्भासी ॥ स्थायी ॥ पायी ॥ मंत्री ॥ अयाची ॥ अवादी ॥ अप
राधी ॥ इगुपधज्ञाप्रीकिरः कः ॥ इ पाघ्राध्माधेट्दृशः शः ॥ शित्ति वत्तु वत् ॥ वत्तुर्वृत्ति वाद्दिष्ठुपस्का
र्यमुनां तद्धित्तिपो भवत्ति ॥ पश्यः धपः ॥ जिघ्रः पिवः ॥ धु संज्ञायां ॥ व्याघ्रः ॥ अनुपसर्गे
भ्यो लिंपविंदधारिपारिवेद्युदेजिचेतिसातिसाहिभ्यश्च ॥ लिंपः ॥ विंदः ॥ धारयः ॥ पारयः
वेदयः उद्वेजयः चेतयः ॥ सातसूखे ॥ सातयः ॥ साहयः ॥ नौ लिंपेः ॥ निलिंपाः ॥ गवादिषु विंदेः
संज्ञायां ॥ गोविंदः अरविंदः ॥ दाञ्धा ॥ ददः ॥ दधः ॥ ज्वलादिभ्यो ॥ ज्वालः तापः ॥ दायः ॥
धायः ॥ कर्मण्यण् ॥ कर्मण्युपपदे धातोरण् ॥ कुम्भकारः ग्रंथकारः ॥ ह्वावामश्च ॥

धातोर

२

श्रीराम

मांसप्रीत्या ॥

स्वर्गह्रापः ॥ तूत्तुवापः ॥ धामभायः ॥ प्रीतिजिकारि भन्त्या वरित्तमीद्धि ध्योऽरा ॥ मंस
कामा ॥ मांसभक्ता ॥ कूल्यारत्नावाता॰ वडुत्रमाः ॥ सूत्वप्रतीत्ता ॥ म्रात्तोऽः ॥ वर्म्भराडपय
श्री ष्रिग्दत्ताडुःगोद्धः ॥ धनदः पार्श्मित्रः ॥ नाम्निव ॥ नाम्निउपपदे धात्तोर्डः ॥ द्विपः ॥ गहस्थः ॥
॥२॥ गिरिशः ॥ पादपः ॥ शुवःशूद्रे ॥ शुवंद्रवति शूति शूद्रः ॥ उरसो लोपोम्भ्वाडान्तेगमौ ॥
उरगः ॥ उरंगः ॥ विहायसो विहश्चम्भ्वाडान्तेगमौ ॥ विहगः विहंगः ॥ भुजतुरयोर्मुम्वा ॥ भुजगः ॥ भुं-
जगः ॥ तुरगः ॥ तुरंगः ॥ प्रसारितास्योऽः ॥ कापवाहः प्रस्न ॥ ग्राहूः प्रहूः ॥ तुंदशोकयोःप ॥२५
रिमृजापनुदोः ॥ जस्यसुखाहरणयोः ॥ तुंदपरिमृजोऽलसः ॥ शोकापनुदस्सुखाहा
र्त्ता ॥ मूलविभुजादिभ्यः कः ॥ मूलानि विभुजति मूलविभुजो रथः ॥ कुध्रः महीध्रः ॥ गलः ॥
गच्छपक ॥ सामगः ॥ सामगी ॥ पिबतेस्सुराशीध्वोः ॥ सुरापी ॥ शीधुपी ॥ अटो ॥ ना

③

म्निकार्य्येवाकारठकारौप्रत्ययौ ॥ अग्रेस्पिहरः श्ववा ॥ ककवचरः ॥ कुमारः ॥ धनुर्द्धरः ॥ कुरु
चरः ॥ पुरःसरः ॥ अग्रेसरः ॥ पार्श्वविश्रापः ॥ पक्षप्रापः ॥ उदरे ॥ शेते नुदरशापः ॥ प्राक्तिरयः ॥
पूजार्हः ॥ स्तंबेरमः ॥ हस्ती ॥ कर्णेजपः सूचकः ॥ यशस्करी ॥ विद्या ॥ श्राद्धकरः ॥ वचनकरः ॥
कर्मकरः ॥ दिवाकरः रविरिव ॥ नाम्नि कार्य्येव ॥ खिति पदस्य ॥ खिदन्ते परे नव्ययस्य पू
र्वपदस्य मुम् ॥ प्रा [illegible] सः शकृत्करिः स्तंबकरिः फलानि गृह्णाति फलेग्रहिः ॥ फलस्यैत्त्वं
निपातनम् ॥ दृतिहरिः ॥ नाथहरिः ॥ खेधायिः ॥ वातापिः सर्वंकषः ॥ कूलंकषा ॥ नदी ॥ मूलंकषः ॥
करीषंकषः ॥ वाचंयमात्पोलिपात्याः ॥ वाचंयमः ॥ पुरंदरः ॥ द्विषंतपः परंतपः ॥ कुक्षिंभरिः ॥
उदरंभरिः ॥ आत्मंभरिः ॥ आशिते भुवो भावकरणयोः खः ॥ आशिते ननूपते ॥ आशि
तंभवः ॥ आशितो भवत्यनेनेति वा ॥ एजांत्वश् ॥ जनमेजयः ॥ पंडितंमन्यः ॥ स्तनंधयः ॥

यावतौदनेनातिप्यन्ते ओ[illegible] तो भवति त[illegible]दनः आशितंभव[illegible]प्यते

श्रीराम त्रिपाकौष्णजोपि यंपि स्यमस्यास्तीतिपि न्यीतासिन ८

वार्धीधाटः ॥ ३

श्रीराम कुलंधयः ॥ एवंप्रांते पूर्वपदस्यान्तपपस्य ह्रस्वः ॥ मुष्टिंधयः ॥ मुष्टिंधमः ॥ नाडिंधमः ॥ नासिकं
धयः ॥ कूलमुद्रुजः ॥ [illegible] ॥ कूलमुद्वहः ॥ अरुंतुदः ॥ अनव्ययस्य विंदरि वाममारात्रः ॥
ह्याममन्मरः ॥ धाराधारू नोऽएांतस्य वत्सं स्तनपा ॥ हार्धीधाटः ॥ हृत्तेया ॥ वार्धीधातैः ॥
॥ ३ ॥ कर्मणीति संपूर्वीद्ध ॥ चर्मणो नसंसतीतिवरणी संधातः ॥ वर्णीसंघाटः ॥ पासंधातः ॥ पद् ॥ ३ ॥
स घाटः ॥ आपापस्योऽकपूर्वतराणां तिकर्तरि ॥ नापाचः ॥ कीघ्री ॥ अमनुष्यकर्तृ
के च ॥ पति घ्री पाणिनोऽत्व ॥ पाणित धत्ताः योगित्यिति ॥ पाणिंधः ताडंधः ॥ राज
घः ॥ फिल्यितिविं ॥ पाणितो धातः ॥ ताडधातः ॥ भजाविरा ॥ वेः ॥ जोपः ॥ अर्जुनाक ॥
सूत्र भाकू ॥ तुराषाट ॥ नरवाट ॥ अभूततत्त्वसौवे स्वक्षिपो नाम्नि श्विः ॥ चौहीर्थं [illegible] वास्य ॥
गो

फा-वभूत श्रीलिश्व स्तेषां समासः सौसि नौपोनः क्षिपोगः तेघ्मन १
भूपते भूस इतिभूतः नभूतः अभूतः अभूततस्य ततभावः अभूततभावः तस्मिन् सस्थ भावः तभावः १

च्वौपरे ऽवर्णस्य ई इदुतोर्दीर्घः मिथुनीकरणं ॥ शुक्लीभावः ॥ सम्पादीस्सात् ॥ ११
वी भवति ॥ हेतूकृतं ॥ च्वौ सलोपः ॥ सुमनीभावः ॥ अरूकरोति ॥ चक्षूकरोति ॥
स्वेती भवति ॥ रही भवति ॥ विरजी करोति ॥ ड्वित्तम ॥ दुःखाकरोति ॥ सुखा
करोति ॥ श्रावाकरोति ॥ द्विगुणाकरोति ॥ बीजाकरोति ॥ अत्र अपसख्वावीतं
न ॥ होबाभूतमहः ॥ दिवाभूतारात्रिः ॥ सात्यरस्यावत्स्यप प्रायस्य लोपश्च्वौ ॥ गार्गी भव
ति ॥ गीःतः ॥ मात्री करोति ॥ विविधपेसाहा ॥ सामघो सस्पषस्वेन ॥ अग्निसा
द्भवति ॥ अग्नीभवति ॥ सम्पदा योगे च ॥ जलसात्सम्पद्यते ॥ प्रधीने ॥ राजसात्सम्पद्यते ॥

श्रीराम

राजसात्करोति ॥ देये त्रा च ॥ विप्राधीनं देयं करोति ॥ विप्रत्रा करोति ॥ विप्रत्रा संपद्यते ॥
विप्रसात्करोति ॥ देवमनुष्यपुरुषपुरुमर्त्येभ्यो यात्रा ॥ देवत्रा वंदे ॥ देवं वंदे ॥ दुःखा
॥श्री॥ करोति ॥ अव्यक्तानुकरणस्यूलपजितनमेतां ध्वनिं येषु व्यंग्यवर्णेषु पदेषु सजः करोति पं ॥श्री॥
टच्प्रत्ययः ॥ अ नागमा [illegible] पंकुर्वे स्यनेनापकरोति ॥ भुवः दिवष्णुश्चाभुवजो
कर्तरि ॥ अना त्यन्तो भवति ॥ आत्यं भविष्णुः ॥ आत्यं भावुकः ॥ आतो मनिन्क्वनि
प् घ्विपः नाम्नि उपपदे आ इत्ता द्धातोरेते भवन्ति ॥ सुदामा ॥ स्थामी ॥ नाडीवि
ति दृशो मासप्रमितिर्भवति ॥ प्रा छ्छ [illegible] अपि हाधा गैहा दृपियत्तीना मीः वति

मी १ मा १

श्रीराम

हसेधिपि वावत्तुश्याप ॥ सुपी वा ॥ धृतपी वा ॥ अनादन्ताद्यपि ॥ सुकर्मा ॥
ह्रस्वस्यपिति कृति तुक् ॥ प्रातरित्वा ॥ वनिपि जमस्यात्वं । विजावा ॥ श्रो
ण ॥ अवावा ॥ पारदृश्वा ॥ राजयुध्वा ॥ सुत्वा ॥ धीवा ॥ पीवा ॥ क्विप ॥
धातोः ॥ कर्मकृत ॥ अनःशकटं वहतीति । अनडुान् ॥ क्विवंते वहसनसः क्विव
नेर्वहसनसोऽनत्वादेशः वा व्यः संप्रसारणं च ॥ मो नो धातोः ॥ प्रशान् ॥ अ
ग्निचित् ॥ सोमसुत् ॥ सोमपाः सर्वधृक् ॥ दिक् ॥ क्विपि वा वि प्रच्छ्यापतत्सु

सोमपाः इत्यत्र वाशब्दस्य व्यवस्थितत्वात्क्वचिन्नेत्वम् १

श्रीरम्

कृटपुनुश्रीरांनादि र्वौ । संप्रसारणांव ॥ वाक् ॥ क्ङिति भूसे धौ जमेव छस्यपूो
यण्डुः लवश्चद् ॥ त्तवत्रापौ ॥ आपत्तत्सूः ॥ कूटपूः जुगतौ ॥ जूः श्रीः ध्यापतेः
॥२॥ धिपिसंप्रसारणं ॥ सु धीः ॥ गमादीनां जमस्यलोपः क्ङिति अपिन ॥ अंगगत्त् ॥ ॥२॥
पीतत् ॥ यहि कत्ति ध्वचि ध्याधि नुविसारित्रविषु । फिवन्ते छपूर्वस्यदीर्घः संपत् ॥
सुनत् ॥ सुउव ॥ अग्रेगः ॥ अग्रेनः ॥ घुत्तिगमिजु हेत्तीनां धिपिपि हत्वं ॥ हस्तुत् ॥
गुहेत्तेदीर्घः जुहूः ॥ पदान्तस्यानित्तेर्णस्यान्तणत्सुपसर्गोऽस्यान्निमित्तात् । हेप्राणा ॥

मित्रगीः । धातस्त्रिभि वृक्षौः ॥ आष्पाः स्तः कात्युप पाया इत्वं ॥ आशीः ॥ गीः । पूः
इस्मन् वधिघुष्टु हेरूसः ॥ तनुष्कृत् ॥ अन्तघूः । तत्कौ धौर्यः ॥ मूः ॥ मूरौ ॥ घूः
धुरौ ॥ धुरः कौ धौं तत्र दृशाक्ष्व ॥ दृशोक्र रूसकौ वोपपदे नैकार्थे ॥ उपमाने कर्म
त्यपुपपदे दृशो क्र रूसकौ वात्तद्धिप ॥ आ सर्वादेः ॥ एषु परेषु सर्वादि कोत्वम ॥
अस्मादृशाः ॥ अन्यादृक्षः ॥ अस्मादृक् ॥ तादृशाः ॥ तादृक्षः ॥ तादृक् ॥ किमिदमः
कीदृश ॥ दृक्दृशदृक्षेषु ॥ कीदृशः ॥ ईदृशः मादृशाः ॥ त्वादृशः अस्मादृशः ॥ युष्मा

श्रीराम

दृष्टः॥ णिनिरत्तीते॥ धात्तोरत्तीते कालेवणिनिः॥ अग्निष्टोमेनायाक्षीत्॥
अग्निष्टोमयाजी॥ पित्तव्यघात्ती॥ उष्णभोजी॥ व्रती॥ स्थंडिलशायी॥ क्वि धनि
पञः धात्तोरत्तीतेपूती जेवैत्ते॥ ब्रह्महा॥ पापहा॥ भ्रूणहा॥ वृत्रहा॥ सुकृत्॥
॥६॥ कर्मकृत्॥ पापकृत्॥ अग्निचित्॥ सोमसुत्॥ यज्वा॥ सरसिजं॥ सरोजं॥ सं-
स्कारजः॥ प्रजा॥ अनुजः॥ द्विजः॥ परितः खाता परिखा॥ कृतं कृतवान्॥ धात्तो-
रत्तीते काले क्तौ॥ तौ भावकर्मणोः स्नातं॥ कृतः॥ भुक्तः॥ विस्तावि विश्वं कृतवान्॥
॥६॥

भ्रंतौरि नर्तौः

ः देकृाप्र स्थाकित्त स्त स्यनतं ८

गत्यर्थाऽकर्मकात्कर्तरि क्तः ॥ भावकर्म्मणोरपि ॥ गंगां गतः ॥ स्थितः ॥ नमा
तस्सकृति भ्रूहेदी धः ध्रौव्या ॥ श्रान्तः ॥ दान्तः ॥ श्लिषशीङ्स्थाश्रासवसज
नरुहजीर्य्यतिभ्यः ॥ सीतामाश्लिष्टः सेषमधिशयितः ॥ स्वर्ग्गमधिष्ठितः ॥
हरिमुपासितः ॥ हरिदिनमुपोषितः ॥ तमनुजातः ॥ वृषमारूढः ॥ जगदनु
जीर्णः ॥ न क्त्वा सेट् ॥ उदुपधात्सेट्क्तो वा कित् ॥ द्युतितं ॥ द्योतितं ॥ प्रमुदि
तः ॥ प्रमोदितस्साधुः ॥ शीङ्स्विदिमिदिक्ष्विदिधृषपूङः सेटौ क्तक्तवतू कि
तौ न ॥ शयितः ॥ शयितवान् ॥ प्रक्ष्वेदितवान् ॥ मृषः ॥ तितौ ॥ मर्षितः ॥

12

श्रीराम

मर्षितवान् ॥ पूङो वा कित्तस्त सेट् ॥ पवित्त ॥ पूतः ॥ पवित्तवान् ॥ पूतवान् ॥ ॥८॥
कित्तः ॥ उवर्णान्तात् श्रिवश्रिभ्यां च प ॥ रस्य कित्त इडान ॥ भूतः ॥
वृतः ॥ श्रितः ॥ पूवित्तः ॥ प्रवपतेः संप्रसारणास दीर्घः ॥ धूनः ॥ वेञो रू
स्वः ॥ उत्तं ॥ आदिदित्तः ॥ आदित्त ईदित्त श्वन्तक्तक्तवतोर्नेट् ॥ ॥ जीतातो
॥८॥ क्त वर्त्तमानेपि ॥ जीत्तं धातूनां मति बुद्धि पूजार्थानां मति बुद्धि पूजार्था
नां वर्त्तमानेपि क्त ॥ दस्तस्य नेट् च ॥ दकारात्परस्य क्तितस्तस्य नत्वं दकार
स्य च ॥ भिन्नम् ॥ भावे कर्त्तरि वा आदितः क्तक्तवतोरिट् ॥ मेदितः ॥ प्रक्ष्विण्णः ॥

मतो। बुद्धि। पूजित. 2

भिन्नः

13

प्रस्वेदितः ॥ क्ष्विसः ॥ क्ष्वेदितं ॥ अदेर्ज ग्धुः ॥ क्तिक्तवतो ॥ जग्धं ॥
रः ॥ ॠकारात् क्तितस्तस्यस्य नत्वं । विकीर्णः ॥ जीर्ण्णम् ॥ ल्वाद्योदितश्च ॥
ल्वादेरोदितश्च धातोः क्तितस्तस्य नो भवति ॥ लूनः ॥ लूनवान् ॥ जी
नः ॥ प्यायः पीक्तिक्ति ॥ पीनः ॥ भुजो ॥ भुग्नः ॥ हीन ॥ सूनः ॥ सूनवान् ॥
दूनः ॥ उड्डीनः ॥ डीनः ॥ दीनः ॥ धीनः ॥ दुग्वोर्दीर्घश्च ॥ दूनः ॥ गूनः ॥
क्षियोदीर्घः कर्त्तरि क्तक्तवत्वोर्नत्वंच ॥ क्षीणः ॥ क्षीणवान् ॥ कर्त्तरि किं ॥
क्षितं ॥ यन्संयोगादेरादन्तात्क्तितस्तस्य नत्वं ॥ द्राणः ॥ ग्लाणः ॥ म्लाणः ॥

श्रीराम

त्राणाचाः ॥ नुदविदोंदत्राघ्राह्रीभ्यो वा ॥ त्रातः ॥ त्राणः ॥ घ्रा
१८ । तः ॥ घ्राणः ॥ ह्रीतः ॥ ह्रीणः ॥ नुत्तः ॥ नुन्नः ॥ विदविचारणे ॥ वित्तः ॥ विन्नः ॥
उंदी क्लेदने ॥ उन्नः ॥ [illegible] ॥ निर्वाणोम्मुनिर्वंहला होनि वीतस्तु गते ॥ ८ ॥
ऽविले ॥ दोदत्ति ॥ दाडु स स्य द्दत्त किति तकारे तु पित्तः ॥ दत्तः ॥ दत्तवान् ॥
स्वाद्यन्तो वा ॥ उपसर्गात्स्वराउत्तरस्य तो वा किति ॥ कारेन तु पित्तः ॥ प्रत्तः ॥
प्रदत्तः ॥ अवत्तः ॥ अवदत्तः ॥ नाम्यन्तोपसर्गस्य दीर्घो दादेशे तकारे ॥ सूनीत्तं ॥
धाजो हिः क्तिति ॥ निहितः ॥ ध्याख्यापृमूर्छिमदां नत्वं ॥ ध्यातः ॥

नं २

ख्यातः पूर्तः मूर्तः यज इष्टम वप उप्तम वह ऊढः व्येञ । वीतः ह्वेञ । हूतः
वदि उदितः वच उक्तः यजि तु धोग्रिष्टान्वा क्तक्तवतू नाम ॥ उषितः
स्तुधितः सुप्तः ध्वाविद्धः क्तक्तवतोर्न्नेटः ॥ ग्रा वृ भ्रू ॥ तक्रणाम ॥ श्वि
तः ग तो तुण ग्रभ्रूः सकृमषरो ॥ स्वक्तः नातः पचोवः क्तक्तवत्योक्तास्य ॥
पध्कः पध्कः वत्स ॥ नापोमः नामः नामवाम ॥ प्रस्त्यः सम्प्रसारणाम ॥
क्लिन्तिते तस्यभावा प्रस्तीमः प्रस्तीतः पुछेः कः पुछ्कः ॥ पुछ्कवान् ॥
स्फायः स्फीकिति ॥ स्फीतम ॥ धीतम ० गीतम ॥ पीतम ॥ दो ० दितम ॥

16

श्रीराम

स्पामी ॥ तन्हैविकत्ति हे सोमास्यापीय नवति ॥ दुरोतैते भेष्ठ दुस्मेतु तः
॥ ८ द्रुवस्यकाष्ठे भयस्य प्रो वाल्पौ प्रैपेउः स्वस्र साराणांकित्त स्त्र स्पान त्वंच
त्वंन तुस्य प्रो ॥ प्रीतम ॥ धृतम स्य प्रौतु ॥ प्रीतम् ॥ जनम स्त्र भेः वि
तत्तस्यन त्वंनतु स्यप्रो ॥ स्म क्रः स्त्र स्य त्रो । हन्तूमद्दके हूपात्त । हि वोऽ विं ॥ ७ ।
नगीवापामी धुनतिम्रूसे धौ द्रेमेन च्छ सापसोवस्य दुः स्त्रा घूनः विजि
गीवापाम ॥ घृतम ॥ स्त्रनुपस [illegible] स्फुर्ध्वंती वकृशो ध्वाध्वानिपा

गो। १

17

सन्ते फलनिष्पत्तौ फुल्लः फुल्लवान् ॥ क्षीब मदे ॥ क्षीबो मत्तः कृशस्तनुः

ला घृ श्लाघ लला । समर्थ्यपोः उल्लाघो निरोगः ॥ उपसर्गात्तु प्रफुल्लो त

उत्ति ॥ प्रक्षुवितः प्रवृशितः प्रफुल्लितः प्रक्षीवितः प्रकृशितः प्रोल्लाघि

तः उत्फुल्लसंफुल्लौ च ॥ वित्तो भोगप्रत्ययोः वित्तम् धनम् । वित्तः पुरुषः

प्रसिद्धो विन्नः भित्तं शकलम् ॥ ८ भिन्नमन्यत् ॥ ऋणमाधमर्ण्ये ॥ ऋत

मन्यत् ॥ क्षुब्धस्वान्त ध्वान्तलग्नम्लिष्टविरिब्धफाण्टबाढानि मन्थमनस्त

मःसक्ता विस्पष्टस्वरानायासभृशेषु ॥ क्षुब्धः मन्थः स्वान्तं मनः ध्वान्तं

क्षुधा [illegible] भावो निपात्यते क्षुभ एव इति भाष्यप्रयोगात् ९

श्रीतम
सिद्धं० प्र

१०

तमः लग्नं सक्तम म्लिष्टमविस्पष्टम विरिब्धः स्वरः फांटमनायाससाध्यं कषा
यविशेषः बाढ प्रयत्ने बाढम भृशम क्षुब्धमन्यत्र तु क्षुभितम स्वनितम लगितम
म्लेछितम विरेभितम फाणितम वाहितम धृष्टविशस्तावविनये धृषः शंसु
स्तुतो विशस्तः अन्यत्र धर्षितः विशसितः दृह दृहि वृद्धौ दृढः स्थूलबलयोः दृढः
दृंहितो दृंहि ऽन्यः वृह वृहि वृद्धौ प्रभौ परिवृढः वृढः वृंढः परिवृहितः परिवृंहिता १०
ऽन्यः कषः कृच्छ्रगहनयोः कष्टम कष्टो मोहः कष्टं शास्त्रम कषितमन्यत घुषि
ऽविशब्दने घुष्टा रज्जुः अविशब्दने किं घुषितं वाक्यम अभ्यर्णमाविदूर्ये

श्री

श्र्यार्दितम मत्त् शीनरविधेः पा वे॰ श्रापाथे ध्वतम शीनम ग्रस
त्तं तु श्रारातम अत्रपितम दान्तादयो वा निपात्यन्ते दान्तः दमितः शा
न्तः शमितः पूर्णः पूरितः दस्तः दासितः स्पष्टः स्पाशितः छन्नः छादितः
ज्ञप्तः ज्ञपितः रुषित्वर ए ष सं घुषा स्व[illegible] मन्यः पनयोः नान्त वत्वो वैट्
रुष हिंसायाम् रुष्टः रुषितः अम रोगे आन्तः अमितः ञित्वरा संभ्रमे तू
र्णः त्वरितः घुषिरविशब्दने संघुष्टः संघुषितः आस्वान्तः आस्वनितः हृषेत्तु
लो॰ हृष्टः हृषितः विस्मयप्रतिघाते अपचित[illegible] नापत्ते निपात्यतेऽयं वा
विप्राद्यनंप्रति ज्ञानम् ततोऽन्यस्मिन्नर्थे रत्येवे प्राद्वे इत्यन्ये पेठुः

श्रीराम　　　महीम्ना: ३　　　　　　　　　　　　१८५५

याम

॥११॥

अपवित्त: अपवापित्त : ओप्वापीथ छो प्याय: पीतितिकि प्यान: पीन:
न्हाहि सुवे न्हाहि हूव: कितिते प्र लूल: निवहि प्रांसातेस स्प व: पो
प्रभरे निषातेव गतिमन्ताणा पेभ्यो: खिव नरोपिवन्ते: मे ऊ म स्पा
लितमिहमिहं पातंन मापते: भुन्ते मेता नतास्पिय नुगोंप्योहि हतव:
गीर्प्यंतेनत जनम नरनतो भसुवा रोणा राणा येवत् धाते नतीतेपाले
१ तैोभवतस्तैो एा वेवघप्पा क्रमम छिवर वहुयात् वह्ल यासैा
वकुब: वह्न व ध्याम व क्राणा: व भञ्जाव प भञ्जासौ नजागपान:॥ ॥११॥

सि३.

[illegible]

२१

७३

ऽद्वित्वे सत्येकाचस्त्वनादादन्तात् घसेश्च वसोरिट् नान्यस्मात् गमहनविदवि
शदृशांवा बभूवान् बभूवांसौ भुवो वुक् बभूवुषः अ अत्तरो आत्रिवा
न् आत्रिवान दरिवान दधिवान ददावः ददाः ददरिद्रिवान वसोत्वे उ
भावः आगुषः जग्निवान जग्मिवान जगन्वान जग्मुषः जघ्निवान जघ्नु
षः जघन्वान विविदिवान विविद्वान विविशिवान विविश्वान ददृशि
वान ददृश्वान प्रञ्नुनुषः प्र[illegible]नुषा प्रञ्नुनुषा प्रातिपदिकात्तिपत्तौवक्त्रि

(२२)

धोरान

पायाम त्रिपायांगम्यमानायां धात्तोः प्राप्रात्तु प्रात्तु प्राणैा[illegible]
॥१२॥ भवतश्चैा वतिपत्ते यत्त पवन्नात्ते मुग्गा नेत्तः पवमानः पचन्ति मन्वा
नः कुर्धीरा: हीहनि: पीयमानः सोमो भवताद्दीपमानेगो: आसेतान
ई:॥ पत्रस्थानस्यात्ते ई भंवति आसीनः भवति वाहीयो: प्रातु: वाग्भ्रातई
आसे २ यो: प्रातु: अवराणां त्यनस्वप्रातु धीनुमीकानेईपिवपत्रे तुहत्त रहितीतु॥१२॥

ह्नती तुदन्ति कुलेष्ट्रीपालिकेः तुदती॰ [illegible] तुदन्ती अश्यपेनान्नित्यम्
अपत्रत्ययपप्रत्ययसंबंधिनोऽवर्णात्परस्य शतुर्नित्यनुम् भवति ई
शात्रेईपि॰ वपरे भवत् भवन्ती दीव्यत् दीव्यन्ती ददत् द्विरुक्तानां ज
क्षादीनो शतुर्नुम्नप्रोवा ददती ददन्ति ददति दधत् विदेर्वा वसुः कितः
परस्य शतुर्वा वसुरादेशः विद्वान् विदन् माङ्याक्रोशे॰ मा जीवन् ल
क्षणहेत्वोः क्रियायाः शयाना भुंजते यवनाः अर्थप्रतिपदने अर्जयन् वस
ति भविष्यति स्यप शतृशानचः करिष्यन् करिष्यमाणः तः॰ ख्यो॰

भोजनक्रियायाः शयनमेव लक्षणम् २२

नि नावत्रिल्लुः जिभृयोर्ल्लिः गलौ स्लो जिल्लुः भूल्लुः ग्लाल्लु ।

श्रीराम

पीपव नधान्ति घुम्रानपा मेतं मुं जानः फ व वं विभ्राराणः धान्तुं नि धृलिः ऋ
धार्त्वे नताः छि णा कू र्तु त्रिधातः ऋऋ. म ध्यपवे श्र धौपन ध जधा रेला धात्र
पव म्नत छि तिताकिंल छ णा धीति धात्रपाति छिपश्र प्रीतौ छिपः श्री
१२ श्रौ छिपन् म्रौहृः प्र गापाम म्राहंल श्री सेतन फ छं कृतौ. हृतौ. नेता. ऋलुस्लु ॥ १२
ऋुः श्र जंवत्रिह्लुः त्रसौऽ छो नल्लुः ग धुम्रपि सां त्तापाप्र ग धूः ज्ञिधृपा
ध्राणाः भ्यो धह्लुः त्तिश्रप्रेनरो लै पुः पा फो फूरणः श्रीलेऽ पैबा कुडु
परा प्रत्यपामवलि गःपावः भिन्तावः कुछते पनेन्धु चाकः छिराटवो

२५

ष्यो लुण्टाकः ॥ वृङ् संभक्तौ वराकः ॥ भिक्ष याञ्चायाम् भिक्षुः ॥ शंसु हिंसास्तुत्योः
आशंसुः ॥ चिकीर्षुः ॥ लाषुकः ॥ पातुकः ॥ पादुकः ॥ स्थायुकः ॥ भावुकः ॥ वृषु सेचने वर्षुकः ॥ घा
तुकः ॥ कामुकः ॥ गामुकः ॥ शृवंद्योरारुः ॥ शरारुः ॥ वदि अभिवादनस्तुत्योः वन्दारुः ॥ स्पृ
हिगृहिपतिदयिनिद्रातंद्राश्रद्धाभ्य आलुच् ॥ स्पृहयालुः ॥ गृहयालुः ॥ पतयालुः ॥
दयालुः ॥ निद्रालुः ॥ द्रा कुत्सायाम् तदि नान्तत्वं तंद्रालुः ॥ शयालुः ॥ श्रद्ध श्रद्धायाम्
श्रद्धालुः ॥ शमित्यष्टाभ्यो घिनुण् ॥ उपधाया वृद्धिः ॥ मितां ह्रस्वः ॥ शमी दमी तमी श्रमी
भ्रमी क्षमी क्लमी प्रमदी ॥ शमादयो ऽष्टौ ॥ चजोः कुघिति चकारजकारयोः

श्रीराम

कृपात्रगकान्नौधिवित्ति ष्वीसयवर्कौ संपर्की संसर्गी योगी· विविनछप्पकभा ॥१७॥
॥१८॥ वे विवेकी· त्यजस्पागे· त्यागी· रागी· भागी· वि क्रा त्री वि लासी· लसप्रलेषणात्क्री
१ नपो: प्रलापी· मथ्यहिंसायाम· प्रमाथी प्रवासी· निंदहिंसक्लिशखादविनाशपरि वुसाणाम·
निंदकः हिंसकः परिक्षेपकः परिवादकः वलनशब्दार्थादकर्मकाद्युः चलनः
चुपमन्दायांगत्तौ· चोपनः कुपिविक्लिवचलने· कम्पनः शब्दशब्दत्रिपापाम· श्र
ध्वनः· लवनः· रुगिगतौ· ज्योतिषि रञ्जु·ते ज्योतिर्विगणाः अनुदात्तेतो हलादेरकर्म
काद्युः वर्त्तनः ज्वलादेश्व· ज्वलनः जुगत्तौ· वेगेव· जवनः स्वरणः गर्द्धनः नो

२७

खरा॰ क्रोधनः मीणा नू खरो॰ मरालनः नूखस्र जंकूनरो॰ भूखराः आदेरीणिः ज
पीप्रजवी॰ न्तपी॰ हाद्देनुः हानुः धानुः सृघस्यदः क्मरः सृमरः घस्मरः अद्म
रः भञ्जभासमिदो घुरः भंगुरः भास्वरः मेदुरः विदिभिभिदिछिदेः कुरः विदु
रः भिदुरः छिदुरः इणनशजिसर्तिभ्यः क्वरपः इत्वरी॰ नश्वरः जित्वरः
गमेरोपश्च॰ गत्वरः जागर्तेरूक॰ जागरूकः पद्॰ डुकः पजजपदं श्रावदेभ्यापा
नेभ्य डुकः श्रीले ऽुक डुके सतियक्षे ऽुकः पायजूकः जंजपूकः दंदशूकः वा
वदूकः भियः क्रु क्रुकः लुकौ वा भीरुः भीरुकः भीलुकः नमोदेन॰ नम्रः कम्रः

(28)

पञ्चीराम
६

स्मेरः· नञ्जिपूर्वो जसिः· क्रियासातत्ये· अजस्रम्· कम्रः· हिंस्रः· दीप्रः· वि
न्दु इन्दु एतौ निपात्यौ· वेतति छौ नोपि न्दुः इन्दतीति इन्दुः स्वपित्वावि ॥१२५॥
॥१५॥ धेषनीञ्जिभ्यः स्वप्नक्· तृलक्· ध्वलक्· स्प्या दे र्वनः स्प्यावनः इध्रवनः भाख
नः पिसगत्तौ· पस्नः कफवनः श्राद्धन्तः कीर्तिभ्यभूते श्राद्धनाद्धन्नाज्ञानि
गमि नमि भ्यस्सासहि वा वहि वावाति या पत्तिभ्यश्च वा किः प्रत्ययो भूते शीले
धातोश्चत्र्वीत्वं किर्हिं द्रुघा चः नामः सोमं पर्यपिर्यन्ते इदि गोभ्व क्रिन भुतं
पावकानः चक्रिनाजग्मुः योगाइनी पेऽ महाहि जानः जन्निः नेमिः जग्मिः सा

२९

वधोहने ॥ मनतिर्विभर्त्तिवाम्रनुः स्वामीहत्वक्ष्म १ सनुः लकुमीहूयुकिं । मनुः स्व॰ यम त्रिपां भर्त्तिसनुः १ धनुः स्त्र स्वविशेषः धनुषः

चं पडु वार्षिडुः धनुः वृक्षज [illegible] मिपंचकः कृत्तिरूर्षः १ मधुः विम्नत्रः १ पदृतीति पङ्गुः [illegible] काष्ठदारविं धनसे धा [illegible] समनृ

मेरनं [illegible] १ [illegible] तिलेमवस्रः २ [illegible] पुंगव पुकिभं ऋतुः [illegible] एधं [illegible] मुर्वान [illegible]

पिबति

तेलानी

कृपि

तिपायु ।

गुह्म ।

से तद २

कृकवाकु या

७ जः कृक

तेकोश्पः

गोवाते इति

स्वादुः

सीहः । वावहिः । वावाजिः । पापतिः ॥ ९ ॥ अथो उणादयः ॥ ॥ कृदे उण । करोतीति कारुः ।

वातीति वायुः । पायुः । पातीति पायुः । जायुः । मिनोति प्रक्षिपति देहे । ऊष्माणमिति मायुः ।

साः॥

पित्तम् । स्वद आस्वादने । स्वादुः । साधुः । आशुः । दीर्पतीति दानुः । सानुः । जनेर्जुण । जानुः ।

चानु । चाडु । किंशृणातीति किंशारुः । जनामेति जनायुः । ग्रीतस्पर्शः । तनन्त्यनेन वर्णाद्

ति ताडुः । कृके वचः कश्च । कृके गलेन वक्तीति कृकवाकुः ॥ १ ॥ भ्राद्रनुः । त्रिपतेऽसि ने

नुः । शंयुः । तत्रुः । वनुः । भनुः । सर गच्छ च गतौ । सनुः । तनुः । धनुः । मेधुः । अरत्नुः । वडुः । भ्रटरा

मिष्ठमेर नयति यवा जवति नो गान आवृषं ५ म २ सास्योतीति पत्रका की मितिसाधुः ४ ग्वरन्तुते इति श्वाशुः श्री धृं धीहः वाटे

आत्तुमान्तिरह जनि वध्वोश्वेत्युनेन नानिषे धः ३ प्रनु वधु ६ वसाम ध्यानरु वानुनम्यम ३ चारु द्विय वावसम २

गेनायुः गभीशवः ३ कूवा कुमंयुनेन सनटे वनरणयुधे इति विग्रहः २ मनुर्निजंर्नेदृक्षः २ [illegible] १ तनुर्वृत्तः १ वनानि मे

[illegible]

(30)

श्री
भ्रानु ना पुष्पकेऽप्येपाः १ स्वनुः चन्द्रमा १ त्रपुः सीसम् १ अस्तुः प्राणाः १ हनुर्वक्त्रैकदेशः पञ्चुवभ्रुफपुष्पे वर्वधुभ्रातरिवा
ध्रुवे इतिविप्लवः १ सिन्धुः समुद्रः २ इन्दुश्चन्द्रः १ कन्दुः कूपः २
तीति भ्रानुः स्वनुः त्रपुः अस्तुः वासुः स्नुः वभ्रुः मनुः विदि अवपूर्वो विन्दुः स्पंदे
॥१८॥ स्यप्रसारणं नलोपश्च · सिंधुः उन्देरिति धातोः उनत्ति इन्दुः स्कन्देः स्सलोपश्च ॥१९॥
कन्दुः सृजेरसुम सलोपश्च · रज्जुः फलेर्गुक् · फल्गुः पाटे पटिः पाट · पतीति
पटुः मनेर्धः मधुः जनेस्तः जतुः वलेर्गुक् · वल्गुः नमेर्नाकिः नाकुः प्रपतेः कुस·
पश्च · पिबः फुः पामेर्गोर्दिश्च · यपुः वभ्रुः यथे· कुः विधुः स्प्यरोरुत ५ · कुनुः ऊनुः
मधुर्मद्ये क्षौद्रे
अस्तं स्तोभ्युभि भ्युः नृत्तुः २ तीर्थम् २ ... २ वभ्रुर्मभक्त नेविलो वभ्रुर्नकुलपिंगलो १
मधु पुष्परसं विदुः मधुः क्षौद्रे त्रैमधुर्दैत्येमधुर्वामधुमचद्रः २
विधुः शशांके कर्पूरेहृषीकेशेव राक्षसे १

51

नयेनस्येत नष्ट भावशो। अत्रिष्ठं नयतीतित्तिनिपुः अर्ज्जिदृशिकम्यमिपंशिबा
धाम्रजिपशितुक्धुक्दीर्घहकाराश्च। अर्ज्ज पतिण्डएगान्। ऋजुः अर्ज्जेस्ऋर्ज्ज
अर्ज्जनि। स धो नवि प्रेषे एणपश्यतिः पशुः कम्बुः कम्र्पःअम्भुः कूपः पशिश्च नपवे। पा
शुः बाधते इति बाहुः प्रथिम्रादिभ्रस्जां संप्रसारणं सलोपश्च। पृथुः मृदुः भृगु
टे। कुः म्रगुः भृज्जति तपसा भृगुः लंघिबंह्योर्न लोपश्च। लघुः बाहुमूलबन्धत्वे
डुः लघी बंवाल स्पनः नघुः बहुः ऊर्णोतेर्नुलोपश्च। उरुः महति ह्रस्वश्च। उरुः महत्।
यः पाण्डुर्नानद्यो नेजः ताजव्याश्रपिधृत्त्यापवसाम्यसृवृतपाधावऋ वाहुस्त्रिपुंस्योर्भुजः। ऋ नियतमृत्त्वतीति ऋतुः
ऋग्विशेषः अन्यत्र अम्बुरो दीनातिकुशमरे भगुः। ऋ ऋत्रपाते च पतद्वेपिनाविदीरितिम्रगुः॥

१८१

कुर्वन्तः २ शतद्रुर्नदीविशेषः १ सगुरुर्गीधः ३ शाकुः नकीः सत्यपो वीताभुवं ३ स्नितनांज कु· नीतिविप्रे हिगतावित्यस्माद्
प्रत्ययो वैर्घ्री धौनिपा· त्यतेनोज कुः ३ मद्रुना वाजिशाला ३ स्यमनः २ मंण्ये नेत्रिय चोऽत्र इतिमधु नालगतीः २ वर्त्तेया
माघतेर्गुरुः प्रत्ययश्चनिपात्यते मधुर्हुनोमत्सामेदः कसवप्रोरणवेनु अग्रा एवुर्मूलकः १ फनुप्रा १ वने ३ आवि
गा गमनु प्रत्ययश्च युर्थ नाविन्नन तु सोऽ वर्त्तौ २

१४ आङः पनपोः एवनधूट्‌मांञिच्च · आ एव वर्त्तीति आ एवुः पनं एगतीति पनषः ॥१४॥
द्रेश्चद्रु वस्तुर्क्षमिति कुः शात धातु वतीति शातद्रुः स गध्याद्योनिपात्याः स
गंपातीतिम गधुः शाद्रुः नीजद्रुः म धादेनुनः मद्रुनाः मधुनाः वर्त्तुनः अ
कुनः माद्रुनाद्यो निपात्याः माघतीतिमद्गुनः कधुनः वधुनः वभ्रूनः
कुधुनः कुधुनः अस्तुनः मस्तूनः प्राव शोना प्रो· प्रऽ इति आश्चवस्य अपप्रजः

४४

कुकु

वधूातेनु नद्रुनश्चनिपात्यते वभ्रूनौस्यातांनभ्र स्तुन्नयो स्निधुर कुकशादेकोयत्तेवीकुककूयत्ते आ इति कधुनः
अस्तुनः हैपः १ मस्ती समीपा निरागामैम स्तू नम स्तू नमसु नौ वीहिभ्रैदेपराय प्रोषितम स्तू नम स्तु नौ व धाविशि विपूवः १
प्रदुकोऽर्धः शीघ्रं प्लुते त्रा प्रे इति भवद्रुनः पत्तिपयो प्रस्तूः प्रव प्रभ्रव प्र ३ र स्तुविस्यत्तपोः स्त्यमनः १

आमिषन्नु अस्त्रियां मांसे तथा स्याद्भोग्यवस्तुनि १ रौहिषो मृगभेदः २ किल्बिषमपापम् २ मदिरा सु नाम्मुदिरः मुक्ता भूपोभित्रिलिनि विपश्व
भेदिन्यी मन्दिरं गृहम् ३ तिमिरं तम ३ मिहिरः सूर्यः ३ रुधिरः दृप्ता २ बधिरः कर्णो बधिरः ३ अडव श्रोणघरागो शुषिवस्पियम ३
पृ ३ ब्यामित्व भ्येय अजिरम् ३ नम शुभ्रे उपधा पा इत्यपि शिशिरः साधु तौ भेदेतु वा नेश्रीतले मोवत्तृ ४

अविमह्योष्टिषच् अवन्त्तरो अविषम् मह् पूजायाम्· महिषम्· अमेर्दीर्घश्च· आमिषम्
रुहेर्वृद्धिश्च· रौहिषम्· किलेर्बुक्च· किल्बिषम्· मघादेः किरः· माद्यन्ति जना· अनया
सुरा मदिरा· मेदिरः· मन्दिरम्· तिमिरम्· मिहिरम्· रुचिरम्· रुधिरम्· बधिरः· शु
षि रम्· अजिरादयो निपात्याः· अजिरम्· शाश्रातीति शिशिरम्· श्रथमो वेन· शि
थिलम्· स्थिरम्· स्फायी· स्फिरम्· स्थाविरम्· खदिरम्· शिशु· शिथिलम्· सलगतौ·
सालिलीति स्थिरस्य प्रत्ययः· सलिलम्· अनिलः· महिला· कोकिलः· कुटिलः· कलिलम्·
कुपिलम्· कपिलः· मञ्चन्तेऽग्रिपचो· शमित्रिपिला· कुबेरादयो निपात्याः· कुबेरः· कबरी·

श्रेष्ठे उप धारपाङ्गलम् नेफलोपः प्रत्यये नफस्य लत्वम् २ स्थास्फ पोष्ठिलोपः स्थिरन्निपल्लनम् स्थिरात्र प्रभुतम् ति ७
मीः ह्रस्वत्वं च निपात्यते भोते १ स्थिरतीति स्थविरं ३ नरम् ४ सलितिग· क्वति शार्ङ्गमिता भंतिसासेलजनम् २ श्रुतिलावापु·
महपूजायां महि जाननी १

ई पुं ह्रस्वं च स्थाविर तदः २

(१५)

श्रीः मिथिलः पथिकः पन्थी भाती इति भवान् १ किं पूर्वस्य धृङ्गातातोपि छि लोपः श्रोत्रस्य च श्वाकिमो मस्य लोपश्च वा किञ्चो नः श्राम्यकः १
मयूरो बर्हि नीवर्हीनीलकण्ठो भुजंगभुक् शिखावलिः शिखी केकी मेघनादानुलास्यपि २ तन्तुः सूत्रम ३ मस्तु दधिम
सवपातिसमावेशापतिस्वात्माविजलेमिसक्तुः २ जन्तुः प्राणिनः ७ टीका लपो ॥

कृयोत्तः भातेर्डवतुः भवान् किंप्रोतएद्वयः किंशरुणातिति किंप्रोतरः कठहरु जीवने कठो
रः वटोरः कपिः कपोलः कठोलः पटोलः मीनातेनूरः मयूरः स्यन्देः सम्प्रसारणं च सि
न्धूरः स्यन्देः सृतुः सितनोतिसेतुः तन्तुः मस्तुः सक्तुः धातुः क्रोष्टा अर्तेस्तुः कृ क्रतुः मन्तुः
॥१८॥ जन्तुः चायः किः केतुः वस्तुः आगारनैतरति वास्तुः क्रतुः कतुः ऋतुः जीवेरातुः जीवातुः आ १८
तृकन् च जैवातृकः रुघातेर्दूः कृषूः स्पजेः अपूने खर्जूः यहो धश्च वधूः फषे पश्च
श्च कफः कास्वादयश्च कासूः पाडूः अलाबूः कशेरुः पविन्दुः दर्दूः अस्य दयश्च अ

वास्तुः गृहम २ जीवातुर्न स्त्री भक्ते जीविते जीवौ नौषधे ३ जैवातृकः स्त्री इन्दुः भिषगायुष्मत्स कृषी वलेरः वधूर्यपा
स्नुषा स्त्रीषु २ कधूः कृः पमा १ कासूः शक्तिः १ पादूश्च नरण धारिणी १ जम्बुर्जम्बा पम नज्जि जम्बी लोपः डुप्रत्ययश्च उप धा
पातकिं श्वानि पात्यतेऽलाबूः उमेइस्यमनर १८ कशेरुः उपपदे १६ लगते नूस्यादेश उ वा धश्च कृषेरूः तृणविशेषः अस्त्री कपोनृश्चौ
ह
ये पुंसि च १ इन्द्राते त्रिकानाक्य पो लोपः डुप्रत्ययश्च

उ॰ वृ॰ टि॰ सहित

अरुर्वध्मनम १ जपते जम्बूः फलम १ कर्षे धूव दनीपत्रम १ स्पते त्राजोपः डुप्रत्ययश्च्वी दिधिषूः हन्तिनक अभिवरोतीस्थात्त गावाजीधिष्ठोवैः
गर्म्मुत्त सुवर्णा कागविशेष २ वडुलं शोभनम सनित्त नदी २ अश्रवस्यनो हितनुवस्पेया षित इति नाष्याम गेर्गोत्र गोधिग्रहं

मनुत् वापुर
गनुत् पनीर

डूः जनेर्वुक् जम्बूः कर्कन्धातीति कर्कन्धूः दिधिषु धैर्य्यस्यातीति दिधिषूः मस्त्रोनुतिः
मनुत्त गनुत्त गिनतेनुतिष्ठत्यसम्बुढ गमुत्तः वडुलः वडुलः शोभते इति सुत्तः
सोऽत्तः नौहित्तः पुष्य इति सोत्रो धातुः योषित्त ता उ जिर्ल्लु रः तनित्त शामेढः श
राढः समादिनढः कमढः जवढः नमेसर्पिढ्रश्च नामढम शामेरवः प्रांरवः कुरोटकः
काटकः वृषजाद पः कलप्रत्ययान्ता निपात्याः वृषलः शोपशावलः पलाती पेलं
लम सन्नलः तनलः कमु कम्पलः मुसरवाप्तने मुसलम लिमि लांगलः कुं
वृषलः शूद्रः २ विन्द्रकिर्मिर कल्माषशावलैताश्च कर्बुरे इत्यमरः २ पललम मांसम २ सनलम सरजम २ गुलाक्ष निपात्यते १
तरलं वंवलम १ कम्बलमिति रूपं शोन्तं कमवलं नोमजः पड कमेर्वुक १ कुन्द्रिभ्योमुड कुडवाल्ये १ कुड कौटिल्ये १ पलवः लंगेर्वृ

द्वि ष १

कशा गतिशासनयोः १ कुश इत्ये मर्गुणश्च निपात्यते १ मजेष्टिलोपः मलं पापम् १ छ मेर्गुणः हूस्वश्च १ निरिवि रशा
स्त्रावगाहि नीवुद्धिः वरण २ नमन्ते जनागुरुस्वा इति नरणा २ मूषिक पल्ये वविध ग्रावाषितिः २ तिमिर्दिन्यो २
तिष्ठन्तिग्रोह नाद्विकानि गुरुस्वामिति स्थाली २ वृपेष्टोपधाया १

मसः॰ कुष्मसः॰ वृषमसः॰ कोमलम्॰ मरूष॰ मलम्॰ वुपम उपांगतौ॰ वपलम्॰
श्रामलम्॰ पापम् छिडु छ गलः॰ जमान्तागः दमुश्रमनापाम्॰ दृगः॰ पाण्डः॰ खण्डः॰
१८ गण्डः॰ कवर्गादिभ्यः॰ किषु गड्डः स्थापेर्नालः॰ स्थालः॰ स्थाली॰ पति वीरेणु स्था ॥१८॥
मालः॰ पातालम्॰ वंडालः॰ तमादिभ्यः॰ कालः॰ तमालः॰ विशालः॰ पिङ्गेः भेद ॥
॥ ने॰ विडालः॰ मरालः॰ मराल कोमले॰ कुसालः॰ कपालः॰ पञ्चगतौ॰ पञ्चालः॰
पत्तादि॰ योऽकुः॰ पतङ्कुः॰ तम्बकु म॰ विडादेः॰ कित॰ विडङ्कुः॰ मदङ्कुः॰ गमेर्दूनीः

वन्तमालस्तमालः स्याद्वित्यमवः २ वडि कोपे ३ मरालि क्रोम राती तिमराल सर २ कुलथिको
ने कुलति नष्ठाव श्रोतिमत्तिवामितिकुलालः २ कमेर्मस्यपः २ मदमद हर्षे इ ने मदङ्कुः॰ मदङ्कुः १

(37)

गच्छन्तीति पापानि नम्र नपानृतिगंगा १ खरादुखरात् नेन लोपः खड्गः १ भृ भृङ्गादयनुर भृङ्गः भ्रमरः १ शृणातेर्ह्रस्वश्च शार्ङ्गः मु
धनुः १ मोदते मुद्गः अन्त्यविशेषः गुणाभावश्च निपात्यते १ त्यजितनियजिभ्यो डित् अदि प्रत्ययः त्यद् तद् यद् इदमः

सिमः १ हन्तेर्हिर्निपात्यते हिमं तुषारस्तु हिनं हिमम् १

दृणातेः षु
क् ह्रस्वश्च २
दृषत्
निषत्ते
घः ७ स्तोमः
स्तौ धातोः २ स्तो
मश्च मः २

गंगो छागः खिड्गः भृङ्गादयः भृङ्गे भृङ्गः शृङ्गः शार्ङ्गः मोदते मुद्गः अ
न्त्यविशेषः गुणाभावश्च निपात्यते अत्र दादयोऽपि प्रत्ययान्ताः दृणातेः १
णाति दृषत् दृषते त्यजेः त्यजतेः तद् यजेः यद् इणः एतद् निपोऽजिः छुक्
ह्रस्वश्च निषत् युष्यसिभ्यां मदिक् युष इति सौत्रो धातुः युष्मद् अस्मद् स्त्वा
र्म्मः स्तोमः सोमः होमः धर्मः नेमः भामः पामः वामः पद्मम् क्षेमः जिह्मादयः
होक ग्रसेः ग्रामः इध्मम् ध्यामः धूमः युग्मम् रुक्मम् तिग्मम् हन हिमम्

हूयते १ स्मिञ्चिति होमः २ धरति गुणान इति धर्म्मः २ नेमः कुप्राणम् २ भामः भ्रान्तिः त्यज्ञो धपो २ पामः प्रहुः २
याम ध्रुतेभन्तु छ्यो २ पद्मं क मण्नम २ जहातेस्सनवदाजो जहातेस्सनवदाजी यक्ष्व जिह्मः कुटिलम क्षेमो १ क्षेम ३ स्प्रष्टं १
सिमः स्व ऽर्थ १ ऋडमम सिन समीपयो १ ऋडमम सिम समीपयो १ युग्मंयुग्मं युगाश्चि त्यश्चः

कृषवस्मतुः रीतिरिष ततर
हृत्पमत
रश्मंस्तु धर्तोय १ तिग्मंती ज्ञांगवत

३८

भीः मोऽग्ने वेतसे धाभी धोनेवेवच्छकोऽग्ने १ भियः घृकुवानिपात्य तेभीष्मोगांगेयः । स्मज त्वं निपात्यते गुणानां भावश्चवज्जि ज्ञानस
धन्तनरताधिपोः धर्म्मः आतपः ग्र सुभ्रह नेग सेके नीत्वंच वृवनिपात्यते ग्रीष्म ऋतु १ पथिवी भावलीभोहीना मधिभ्र नाः
विप्रस्तिजनात्रसिमर्चित्तिविश्वम २१ न्यवेण पिवी क्षीण ष्यीति शुद्धारगाव: २ उत्तानातीति गर्वः २ उत्तान तीति पूर्वः १ क्षियः २

भीमः भीष्मः धर्म्मः ग्रसे ग्रीष्मः प्रपः पिवः संप्रसार्य स्मरः पृथिवी प्रश्न
दे धूः अश्वः विष्टा विश्वम् सर्वादिनपम स्वारे धः स तमनेनाविश्वमि
ति स धर्मः ग धः प्रार्धः ग्रीवा दृपः ग्रीवा शिहस्य नपात्नि दूः धारेः
कन पुवा सुवा तन्ता नज्ञा धेना प्रति दिवा सप्यपू भांतुष्ठव सप्तः
अष्ठ नतिं जहाते अरः वादय स्वपतीति पूवा उन्ता पूषाः प्रिहगंतो
प्रिहते प्रिह ऋघन्यः शिलाहतेम कामजस्य सिपथु मज्ञो अर्पपूर्वो ॥१०॥
पुष्पातिकम ऽग्नानितिपूर्वासूर्यः २ प्रिहते ग्रुपधापादी धः प्रिहाकुलित्याधि १
अक्षिप्रुलवः मन्ना १

खद्धा मोत्तापान्र

सधा दृर्तः ७
तन्नाव दृष्टुम
मित्रस्य नपात्सा
ग्रीवा लोः जी
यती नैता १०।
वाधश्रः गुणा भा
पश्चरे धम्मातुम
नैदेश्रैना लीवेदा
पाप्य योपिव प्रतिदि व्यती ।
ति प्रतीदि वादिपसः प्रवपतेः ।
फूनमस्यपा छ जोत्रभूम भी

घ्रांघचतुं ३ खं ३ आकुं तापसम् ।
खषतेपासावधम्म
पर्याः ३

39

अर्य्यमात्सूर्य्यः १ मातरिश्वा वायुः १ महस्तेपूज्यते इति मघवा हस्य धोऽवुगागमः इन्द्रे मनुवसाम घवावि डौ आपाकसामनस्य
मघः २ कृ शेषातिपनेषंवा भपंयितिकृने राडः क्रीस्ताव कः २ हन्तिपनेषा भपमितिहन्नेराडः गाध स्वाम २ कषेत्राक्रिः काष्ठं हा वी

ध्रेनामित्यमरः
अवम॰ पः पश्च
नसानरं सार्धे
स्समूरु॰ नितनं
पौत्तेजना श्रोषि
धितिनिष्ठी
घ्रोऽद्धु गो
त्रि॰ ७१

मा॰ अर्य्यमा॰ मार्तण्ड॰ नातिमे श्वपतीति मातरिश्वा॰ वायुः मस्पूजापाम॰
मघवा॰ वज्र॰ न्नभ्यांए राडः कनेराडः हन्नेराडः कुषाणे॰ कृपः॰ कुष्ठम॰ नेपः
कोष्ठाम॰ अवमपः॰ डषाहे स्पः अोष्ठम॰ कोष्ठम॰ गोपा॰ अर्ये॰ श्रोप्यः
सतेर्गीरीति॰ सार्प्य॰ निष्ठीव्याप्यः॰ निष्ठीवः॰ गोपीथम्॰ तीर्थम्॰ अवगोपः
अतुलातः॰ निष्ठाम॰ सिकृपम्॰ कष्ठम॰ गुप्पम॰ पृष्पम॰ श्रोप्यम॰ द्रष्टा घाते न
कः॰ स्फाग्रम॰ तनू॰ तत्रम॰ पत्नू॰ पत्रम॰ निप्रम॰ शाक्रः॰ मुड॰ वेन्नु॰ उनीश्वे दुर्वे॰ ३ ३ः

न्नमुत्रि डाय्यंपमे
म स्वलोपः २ पर
गापाकृपा ३
अग तोश्र पः ३
धूपतनुक्त नते
श्रोपः ३

पातेर्नीत्वंनि यात्यते गोपीथ घ तम् ३ ती र्थं प्रातास्त्रा धन्नतेत्रोपा पोपा ध्या पमः त्रिषु अवनतापर्वजुष्ठाम्भः स्त्री नजः
श्नुतंवि श्नुतमितिविश्रवः २ श्रव पूर्वक नामन गतौमस्य लोपः ३ निकषाम स्थं धनं वासु १ कषुस्व स्तेनेष्कष्ठम २ गूथं विष्ठा २
पूथं समूहः २ पत्रम कुण्ठ रेतं वपातिन व नीत मि इतितत्र १ निपृष्ठि धम १ शाक्रः ३ः १ हिमांपाचवन्नु माव कृ २ न्नुक मुद वा श्च

50

वि वसु ध्वांसः सु भ्रंसु रोवधी कोनि प्रपपतिति स्वात् श्वित्रम् कुष्ठम् १ ब त्रोरियौधने ध्यातेप्रौ जेवत्रे वपानवे १ अजे वैवीरः

नीत्रंजन्मम् १ निद्रेर्नलोपः निद्रा २ अर्दं धातोः दीर्घः आर्द्रम् २ ष्टु वौ दीर्घः निपात्यते वस्पष्टत्वं रय प्रत्ययः ३ पवपो वं सेहका रेवतिलापः ३

२१ द्रुयपदे इरोगोलोपोनिपात्यतेरि लोपो दीर्घः दूनम् ३ ह्लतेस्तस्य छ ३ प्रतेते नूः नहूव नूरः ३ जी गो द्रुतपव ३ श्वेत ३ स्नुतः देवः सूतः सुप्तः ३

श्वितायनलो · श्वित्रम् · श्वेत्रः · वैत्रः · नीत्रम् · श्विद्रम् · श्रुभ्रम् अमितत्र्यादीर्घं · आर्द्र ·

ताम्रः लिद्राद्यपः गिरिश्कुतत्साम्याम् · लिद्रो · अंशुगतैयावनेव · आर्द्रम् · श्रुवप्रोके ·

प्रद्यः द्युः एवनेपतेइतिद्रुतम् · लगी ष दुने · लछूम · नूतः नेदृश्यतीतित्युद्रुः ज्ञी · विज ३

त्रः स्वादुः त्रुः स्नुतः स्तूतः धीत्रः ग्र धेः श्रु इति सोत्रः पूतः सि · सीत्रम् · वीत्रम् ·

अपिधाती मीत्रः वाविधेः वीध्रुमः विध्रूमः विधूमः मधुष्ठा · वडुम · इन्द्धपत्रमेख्वध्ये ·

ति धीरः ३ ग्र इन्द्रः वप्रः अग्नि · अग्रम् · ५ वपवीजसन्ताने · विप्रः ३ वसमवाये · उग्रः जिभीभपे ·

घ्रः पत्तिविशेषेः ३ श्रुसिविमि नांदीर्घ ४ श्वप्ष्टन २ ह्राता १ वीत्रं वस्त्रविशेषः ३ मीत्रः समुद्रः २ चिघ्पतीति वध्रम् ३

विम लम् २ वर्धवर्म २ वप्रम् काः १ अग्रं पुरस्तात् १ वस्पगः ऋग्रः १

मिपोगुरता: इ्पूत्र मेत्रीत्वाघविभूस्व १ ५३ क्रोग्यहनेहे: १ प्रूडंल्ध: पत्नो वर्णफ्स: १ ७३ धातो स्वद्धि: गौ ग्रो ऽ नुगोसीतेपोते
इनामघेववातिरितार मा ला प्रत्यपनस्वल्वर नजकः जातिविप्रोव: २ वषकूम पात्रम २ कुहवम कयठ म३ सतकम के

इस्यमद्दे प्रबकः प्रातुष्य
केहध्३

मेत्री· प्रड्वयोवे· प्रुकू: प्रुवे: वस्यक: पते प्रत्ययपवे नुस्वज: प्रकुर्य: ७३· प्रा दे· गौत्र:
हरा· हूवा· मामाने· मा लो· धुपिपितपितिसंशयो: यजतीतितजेके: वषभन्तरो· वंव
कृ: कुहविस्थापने· कुहक: सतकम· मुपेर्पी धंष्व· मूषव: क्रिय: इवः: कपिय: स्पा
स्याहः जादिभ्य: इन: प्रैपङ्गतौ· प्रपेन: स्पेन: हरिण: लजादे: कित् तजिनम श्र
जेपीन· श्रजिनम· वर्म वठ लछजीपने· कठिनम· नलिनम· कुडि दाहे· कुडिन
नम· दोहिनम· इति वजादेय· द्रविणम· दक्षिणा: श्रनैर्विध· इरिणा: वेपतुस्यो

श्रीराम
चं॰ते॰

२२

ह्रस्वश्च॰ विपिनम॰ वनम् तुहिनम॰ तलिपुलिभ्यांच॰ तल्वप्रतिछायामत्तलिनम॰ पुल
महत्वे॰ पुलिनम॰ नुहेरोहिलानाम्॰ आ पृथ्व्यापृ आप्नोतेः ह्रिपहृत्यल ह्रस्व॰ आपः अपः अपिः
।ग्लानुदिभ्यांडौ॰ ग्लौः नौ॰ राजतेर्डैः राः भिरा॰ रायौ॰ रायः॰ गमेर्डोः गम्लृ गतौ॰ गौः गोर्व्रानिदिवे
र्यतीवं दंकिरतो न क्रमेऽह्यपो॰ स्त्री॰ भ्रमेर्डूः॰ भ्रूः॰ दमेर्डोस् दोः॰ दोषा॰ परोतिञ्ज आदेर्वः
वरिणक॰ असेरणत्वे लोपः भ्रमपः रपना उंदेर्नलोपः ओदनः गमेर्गो देशाः
गगनं अन्येभ्योपि स्यंदनः रोचना रंजिहृभ्यां क्युः रजनः कृ किरणाः

२२

53

तृ प्रत्ययान्ता निपात्यन्ते

धृषेर्धिष । धिषणा । धाष्टू । निधनं ॥ प्रबहाद्यः प्रष्ठुसे । वने । प्रषति । प्रवहद्रूपो निपा
त्यन्ते । पृषत् । बृहत् हहसि हितैध्व । हहत् । महान् । विपूर्वेहिन विपूर्वकस्याहन्तेषि लोपो नित्य
तेविनिवृत्ता नस्य त्वम् । वहत् । गर्भोपि धात्तिनी । नप्तृनेष्टृत्वष्टृहोतृपोतृधातृजा
मातृमातृ पितृदुहितृ तृन्तृचौ तृसेतेतृ प्रप्तान्ता निपात्याः नप्तृनप्तनेनन त्र कीम
ति । नप्ता । नेष्टा । त्विषेर्दीप्तौ । त्वष्टा । होता । पोता । भ्राजृ दीप्तौ । भ्राजतेर्जलोपः भ्रा
जतेर्जलोपः भ्राता जायां मातीति । जामाता । मानवि । वा नो । पातीति पिता दुहिता ॥

।२३। नृहस्रपवाचरो·न्तीत्ता·सावसेह्म॥ख्वासा·पत्ते हृदिश्व पत्तीप्रपानेपात्ता·भा
र्ध्वीत्तु भ्रात्त वर्गास्वपात्तनसुः पनस्पतर·नजिनहेः ननस्त्री त्तिननाम्हा·ननन्दे·त्यके
छिवेश्स·देवो देवत्रौ·देवत्रः नयत्तेऽत्ति·ना·नत्रौ·नत्रः·अग्नार्यो देवीगाः अनरिगाः प्र
नरिगाः सत्रात्तिाः असनिः अवनिः तत्ररिगाः जननिः अर्वाद्देग्रिस·अर्चिः ५पात्ताः
शोचिः हविः सर्पिः घृत्तेनादेर्जैः ज्योतिः गनो दे नुस·जन्तुः अन्तुः वपुः पत्नुः स्रोतिा ॥२३।
तः धीव गारूपः छत्र प्र त्यपान्त्तानि पात्याः धीवरः वैवर्त्तः पार्व·ग्रीनि बहुनः पीवरः
जनुर्जन्म जन्म निजननितु स्यनितु भवः २ वपुः से ग्रीवम २ दृधातेर्दीर्घं निपात्यते धीवरः वैवर्त्तः १५८ राणतीत्तिशार्व नीरात्रिः १
पाधातोर्नीत्वं निपात्यते १

५५

दीर्घः न्तोपदीनः रवौ १ मायां कृति कृष्णः वासुदेवः १ प्रद्युः आदित्यः १ मूलं वुधोऽ हि नायकः १ धानाम्रष्ठ नवेक्षियाम् २ पर्णोपक्षमण २ स्न्ह्रार

स्मरां नाम्निविके न्तरोता न्स्मरोत्राम भ्रातावि कुः सल न्तरां न्तराता हेसयोषोसात्र स स्व न्मागात २ तिष्ठन्तन कात्रस्त कुर्वं

ग्रातेर्लप्रत्य

पस्यसुण्ना ह्रादि नेकुः हृनः सूर्येनपेपत्स्योणजितः दीनः कृष्णः वध्रेव्र घ्रवुधौच व्रभेः वुभः धा दीः निपात्यते

स्नागध्र धीना पृ पा न्नपूरतत्पोः पर्णम् वारताः भ्रपः नैर्नस्यत्र ठमठो न्न्तत्वम् त स्फूलाण

व्याप्त ३ बो न्मरताः नासोहवः नासा सा ला स्फूरता वीता स्पष्ट स्पांसनः कृती वे तस्तम् वीतावध्र हतम ३

न्तरमेरित

स्पतेनप्रस्व फलम् तीहाम् ष्लिष्व आलिङ्गः रोपल न्ताम् मनोष्टुः मन्युः दस्युः जन्मुः म ५ सुक धी ३ क्वि न

पत्यसुण्सा स्तुः सर्तेनपुः तनपुः अपूर्विति पाठान्तनं सप्रपूः पादः पः पायम् प्यादः कितः नीयः सूर्यः तेर्नप्रत्यप

लागोगाय कुपः ष्प्राल्यादयः शीलेव समाधौ प्रिं प्रम प्रास प्रा घ्यम वाधु वि जोऽने वाध्यम् नु प्रा सिपसुण

फेवलः ३

अपूर्वं भोजनम् ३ तिजेर्दीर्घः नप्रत्यपस्य सुण ३ ष्लिषेर्त्वोपधायाः नप्रत्ययस्य सुण ष्लि ताम्मीस्तिधम ३ मन्युर्दैन्ये क्रतौ र्तेम ३ तेनि संपू

१ स्पुः वौनत्रिपो पुमान ३ जन्युः प्रजी जन्म ३ ष्रिपते इति स्पुः २ पातिन्त्र्वतिपत्मादात्मानमितिपायम् २ नीया तन्त्र विशेषः २ ऊधिः ३

पचे प्रत्यदीर्घः स्रुपः ३ कुवन्तिमे घाप्रोस्मिौचिति कुपः ष्प्रालेर्हस्वः ष्प्राल्यम् कौशल्यम् १ प्रा घ्यमनिपात्तनात्य त्यम घुतेष्प्राति

पालनताम् १ वाच्यम नैत्रजजोष्मरोधस्यपचनम् १ शाकलम्

56

नोत्तेर्द्विधः नूपं स्वभावसौरूप्ये १ सुकानस्य तु नपुंसकम् १ स्तनौ पालुर्मेनोर्मेव प्राछूस्व १ दानुर्दाता २ भानुः सूर्यः २ धयति पस्ता
१८७। नर्त्तीति धेनुः २ सूनुः पुत्रेऽनुजेन वो २ स्थाणुः कीलेऽख्यिरे हर ३ नेणाद्रपोतस्त्रियां धूलिः ३ वेवेष्टि स व्रैत्ति विष्णुः ३ नयति
वं क्रं पूरणं दात्रीति इतिनाकारु अन्तोस्त्र धः सूर्यः म द्यानेष्व ३९ केमुग्ध्यास्यो केवला ३ भेकमंडुकमेधयोः २

पृधः
प्रवत्ता
स्वर२

धे: नूपम: पु० प्राप्र्यम्: स्तनादेर्ध्वं तासि हानुनालुछूव: स्तनगर्हीदेवधो द्वं: स्तनुपिभुः
त्तमपाणुः हा भा भ्यानुः हानुः भानुः धेट इब: धेनुः सूव: कित: सूनुः स्थावौ भ्यानुः
स्थाणुः नर्त्तुः विषे: कित: विष्णुः कारे: कः कर्फः नाकु: मधः कल्कः इ०११९ रु: मे
के: कोफः पाकुः निहाफः हाकः मेस ह्वाति: निछः प्राकुतुरणा उत्त उवि उनिति एतेब
तपा: प्राकुव: प्रा उत्त: प्राकुनि: हृमपाभ्यामित् हृत्रित: प्रपत्त: द्रुहवस्यलो वा नेत्तिः १८७
कायतीति कीकः धापसः २ क्लिष्टोऽस्त्रि हेमन्त त्कृलेर पा नत्तएणापातोऽतिपाकोरातिभोऽर्के कोवापइत्यमनः २ निहाको
गेत्वधिकासमे २ प्राकुनाः पक्षी १ पाकुनि [illegible] फुन्तप्राकुनाः द्विजाः १ हृत्रि त प्रपतः वलोभे दो २ नेणाहितो गन्म
स्यपोः [illegible] १

१८

लोहितः नक्तः १ श्ववाप्यः पत्रपक्षः १ वनेराप · अ श्रेष्ठ १ अत्र गायम वनम १ पर्जन्यः ध्रा अमे धपोः २ वह्यास्तगी चाग्निनोः
स्नम रोगे · अमत्रं भाजनम २ नन्दृगतो नन्दनम ३ ताप्र फाः फल त्रं स्त्री ३ भनतो नामभ्राता ३ प धगतोपधत २

लोहितः अर्धाद्दे त्राप्यः श्ववाप्यः सरूपाप्यः क्षजपराप: वनेराप: अन्तेनराव: अनरापम · पशु
सेवनेषस्वजः पर्जन्यः वदे त्रासः वहान्यः हाता · अमाद्दे यत्रः अमेत्रम · पात्रम · नेहृ
त्रम · पत्तत्रम · फलत्रम · पनत्रा · चर्ममपी नेत्नुः अग्रे गतः भनतः पर्वतः फषिपत्रेदि
भावित्तु · प षतः नर्तितम · श्रापाद्दे त्रप्यः श्रापप्यो ३ जगत्र · ध्रामप्यः दमप्यः अवसे प
गहम · संवसप्पोग्रामः ग्रभाद्दे नसः नभसेवेगहर्षपोः वेजग्ना सा भावत्तु ८ वः चेत्त
सः दिवः कित्तः दिवस: क्राद्दे नभः कनभः प्रानभः सलभः फलसंख्याने · फलेनः
नर्द गर्द शब्दे · गर्द कुत्सित शब्दे · गर्दभः नर्दभः अधिषि षिधिप्यांवित्तु · श्री [illegible] षभः सषिभः

पद्मतोमत्तेगावि द्वश्रुष ८ नत्र तं नोप्पम ८ ग्राम पास्तुग्रामः ग्रामितिर्दग्धिति ४ष ८ दमवो दमः ८ पेत्ता सा सन्तृ विप्र
दिवसोद्धपार्दि नं क्लीवम् २ व धाराहाकुनिष्क कुनस्य फनभो वहित्रि स्यमनः २ सलभः पतंगवि · प्रो ष २
कलभः कनी प्रावकः २ गर्दभः नपुभः १ नषभः फ्ल छः १ सवभः सषः १

५८

ग्रास्त्र हाने ग्रास्त्र भः खन १ वेश्रप्तः ११ वव ज वाः प्रसनोवा पिलुदीर्विफाव १ वसन्तः ऋतुः १ जयन्तः शक्रपुत्र हेमन्तः ऋतु

१५१ ग्राप्त भः व ध्रभः विप्राते नन्तः वेश्रप्तः वसन्त । जयन्तः हन्तो ई ड ठ वः हेम न्तः श्र

त्यी दे नत्रः स्रनत्रम् कपठम् भ्रमत्रः वमेत्रः दे वेत्रः वास्त्र श्रोदे वासेत्रः ढुवः वित

कंडात्रः ढुव नम श्रीम्यादे नात्रः श्रृंगात्रः मह्लात्रः पारिजातः गाठि व दने नदे श्रोगद्देः वर श्रवः

तिपिलपिं फंडात्रः कूंड गात्रहपः कूडगात्रः भेज कुड भ्यांम्स्रा नतुम कूलः गडपवत्रि पात्सते कूडगात्रः

गः ७ नस भेदः भंगात्रः कासात्रः सनसीमत्रः कुमात्रः सत्तेंत्रयः छुकुव स्मतो सेवपः विङ्पाहपः

विङ्पः विप्रा विष्कंपम् भुवनम् धूरनदे सम्प्रसारणाम धूरताराढे कुरण्टपम बः संसव

मेता उत्सपेम हतोदासी कः वर्तिका हतेगुरणा भावप्रत्न हतिका इष्यापि मांतकः १४

कपाोदे मात्रः सः किंत उपधाणा उसं वकुमत्र वालः २ एर्षपः श्रीहीभेदः २ विठव प्रत्ययेणगुरणाभावप्रत्तविठपहतं २

वि शेन्रपु प्रत्ययस्तस्पतुठ विष्कमम भवनम २ पुरापन्तव सवं श्रीस्त्रिणाम २ वः सेः सम्प्रसां नणाम उ जपं कोम नमप

[illegible]

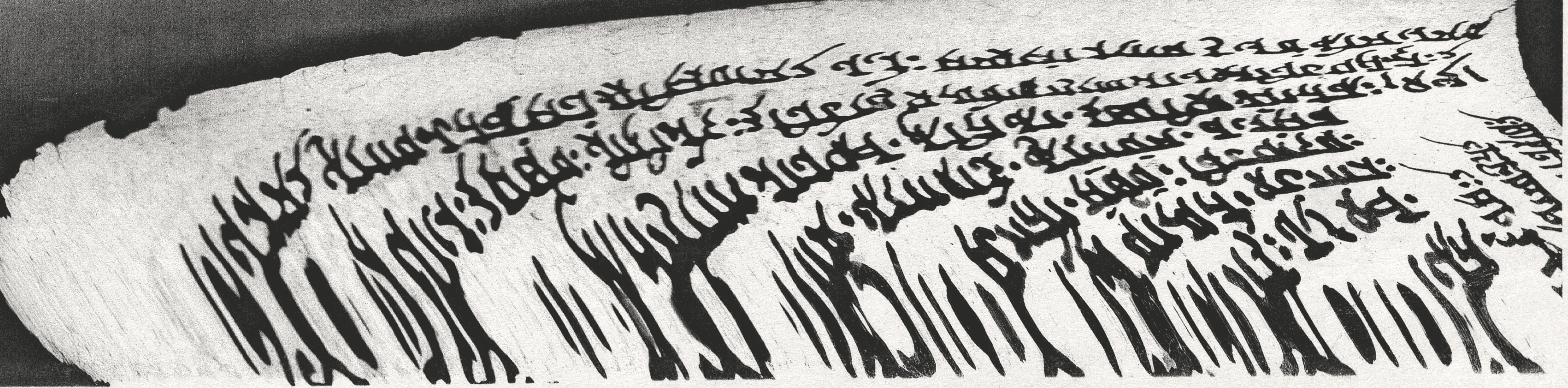

इषु इक्षायां॥ इष्यते इति इष्टका अश भोजने अश्नंति ब्राह्मणाः यस्यां सा अष्टका
श्राद्धविशेषः वीपतिः स्यात् तेनः वी ई गति वेति वेतनं मूलं पत्लृ पतने पतत्यस्मिन्प
तनं अल्पीदे र्भः अगतौ अच्छ। तीति अर्भः बालः दृ विदारणे दृणाति दर्भः कुशाः गृ नि
गरतो गिरतीति गर्भः इणः किर इण गतौ एति इर्मः असि सजि भ्यां क्विः असु क्षेपणे॥
अस्यतीति असिः षंज संगे सजतीति सक्थिः शुषा दैविसः शुषसो बलो शुष्यतीति शुष्मिः। वातः
अशूङ् व्याप्तौ अश्नुते इति अश्मिः इषेः क्सुः इषु इक्षायां इष्यते इक्षुः अविनित्तुस्तद्दंत
त्रिभाईः अवरक्षणे अवति अविः अवी गर्भमप्रीमेषी अवी स्त्री धर्मिणि इति बिंदुः॥
अवीर्णा स्त्री रजस्वला तृ प्लवन तरणयोः तरतीति तरीः स्तृ आच्छादने स्तृणाति स्त्त
रीः तंत्रि शब्दे तंत्र्यते तंत्रपतिवा तंत्रीः तंत्री वीणादंडणाः लक्षोते मठ चल लक्ष दर्शने
लक्ष्यते जनैः अनपा इति लक्ष्मीः वात प्रमादयः माद माने वातं प्रामि ते इति वातप्रमीः

कुवनिश्च
र्ये कुष्यते
कुक्षि४६

२६

अश्वश्वमार्ग पारस्करो· पातिलोकानिति पयीः॰
मृगभेदः· पायापरो· पाति अनेनं पयी· अ घतीति अरीनः अत्तीकान्तिः आरस्व
पयीः सोमसूर्ययोरिति विश्वः अरन्मादयः सादरन्विः पस्ततांगलिः अंजूर्ण्यानि
रे· रत्निः नरत्निः अरत्निः बद्धमुष्टिकरो रत्निः मदोहर्षे· मदस्पच· माद्यते इति मत्स्यः
म्लच्छरो· अनक्तीति अंजेरलिः अञ्जलिः अगि गत्यर्थे अगातिः अंगेरु
अतसातत्यगमने· अततीति· अततिरिथिः अतिथिः कुशब्दे· कौतीति· कवयं· पुमिश्चरो
लिः अंगुलिः कौतेरसः कवसः अय श्लेषके॰ क्र शातनूकरो· कृशाति क्र
मोति योत्तेरासः यवासः यवासः हिंगुआ इति लोके शाकेरो· पुषपुष्को पुषा
शेरान कृ· कृशानु· आग्निः आदेः करः प्लुह हिंसायाम गमी· यरमेस्थेः वित
ति· पुष्करः पुष्कलम· गभेरिनिः भविष्यति· गमिष्यतीति

२६

प्रपनी॰

ब्रागति परे मेपद्देतिष्ठतीति परमेष्ठी ब्रह्मा मंत्रयइनः किंतु मंन्यविजोदने मंन्यतेऽस्मा
नेनेति मंत्रा मंत्पानौ पतत्रस्य स्य च पतत्रि पतने पतंत्स्यनेन पंक्षाः वलाकादय वत्नप्रा
णाने वस्यते वलाका वकपंक्तिः पतत्र पतने पत्यते इति पताका खेजत्यव्यने खेज
ति खेजा का पक्षी पुणाा वहारे पणाति पणाते इत्वे नृस्वपि नाकः तऽआधातेतश्र
ते इति तनाकः ढुष्वेकृतेढुवेः रिकः ढूष्यति ढुषी का ढुषी काने ज्जलो मेले ख्यनिहु
षि मंत्रिति स्नेनप्राणने ऽप्रनीति ऽप्रनीका हृषत्रु षी हृष्यते हृषी कं ऽप्रलीकादयः
स्वत भूषतोऽग्रस्यते इति स्वलिकं स्वलिकमिथ्या वस्त्र प्राणने वस्यते इति वालिकं पुता
ऽगुमके मीतीऽभुत्पतेऽभत्पुरिकं इषु इच्छायाऽ इष्यते इषीका शलाका कादे तेषु उ
कस्त्रि पतेकृतिवः कतिषोऽस्त्रोऽगुरुपुगोमयोः हपेलवनंतताधेः तरतीति तरीक

प्रलरीकोत्याश्रोऽग्नेरिं गतनाऽस्वर
भातोर्भमाग मोगास्यदरच प्रत प्रस्पाहु गगमा रच्यानिपातनारे २

२७
[illegible]
वृ: २

श्रादेः कीषः शरद्धिरा तातिश्रत इट् स्तितेषः पूपालेन पूरत्ता योः पिपर्त्ती कोहरपुरि
षः त्विच्छा अर्त्तौ अगः अर्जप्रयत्ने अर्जति अगीवपीछ पचेनं अविशाङ्कुं षंप्यतेम्रु
ष्परी बोनिपात्मीः श्रादेसेटः इकुस्कत्ते तीतिवकीटः कसीसेवं सा कुटः शरन्हिं सोष्यं
वै इति सूत्रेण गभीरश्च पः गम्भु अगु ष्यासिमनभमे मेः निपात्याः गभीरः वृशाकता
तौ उष्यते इति उशीरं वृषल्यप्रच्छने वृष्यते इति वृस धातोः ईरप्रत्ययः गमाद्यघ्रेषसेच
पाम्ने सानाद्यासादेः षः घृसिसातिवसिनासस्यवानिमिते सति शीङ्ङ्ग्वं शीङो धुक्
लक् वलन्वलञ्वालन्वालाः शीङ् स्वप्ने शेते इति शीङः शीलं स्वभावः शेवलं शै
वलः शेवालं शेपालः शेवालं शैवलोनश्चीसे वालोगल सैलिकाऊ लूकादु २७
वलप्रात्तोने वल्यते इति ऊलूकः उलूकाविद्रूषेच कोराणु ऊपशामे शाम्यति शामेवैकं

अंकुशः ८ कद्रुविशेषः

शंबूकः शंबूको जलशान्तिः शल गतौ शलतीति शालूकं भविभूवायां भवइयति
मंडुकः निर्योमिः नीर नीयते इति नेमिः अर्त्तेर्हरश्च अर्गतौ अर्तुक्तिर् मिः लहरी भु
वः किरः मवल्वय्या भूमिः अस्नोतेरशाच अश्नू व्याप्तौ अश्नुते रश्मिः रश्मिः किरतोर
णे रश्च स्तादेर्निः किरः सर गतौ सरत्यनेन सरनिः वक्ष विचने वक्षति वाक्षिः वक्षीय प-१४
मेषपोः अगेर्नलोपश्च अग्निः गम सर्पे अगति अग्निः वहादेर्निः वह प्रापणे वहति
वह्निः अग्नुः अर्चवती अर्च्यते इति अर्चिः पुमि अराशी यो यानिः द्रु गतौ द्रवति द्रोणी गै
हर्षक्षरः ग्लाति ग्लानिः ग्लानिः छगपाद्यः छगणुदी सौध रति छगरीः विरोधः स्य
शी स्पर्शने स्पृशति स्पृशतिः सलोपः पाणिः पक्षसे पक्षतेर्वृद्धिश्च पोषणिपाद
पक्ष पातेर्ज्ञतिः पाद क्षरण पाति पतिः शकेर्णर शक्नोति शकृत हंतेर रतिश्च

५३

हन्हि हन्तीन्दुरितअश्नया ग्रहतिष्ठानं सू ऊद्दत्रिः षूङ् प्रा॥ सूयते सूरिः पंडितः
भूसत्तायां भवति भूरिः प्रचुरं अद भक्षणे अत्ति अद्रिः पर्वतः लद्दे क्लिः रा दाने
राति रात्रिः पत्लृ पतने पतति पत्रिः शद्लृ शातने शातयति शात्रिः कुंजरः अत सात
त्यगमने अतति अत्रिः मुनिः पतेरत्रिः पतत्रिः पक्षी मृङ् ईचि मृङ् प्रा म्रिय
ते इति मरीचिः वे ओदित् वेञ् वयति वीचिः तरंगः ऊरः कुषः पुर अग्रग
मने पुरति पुरुषः श्रेष्ठः पदूनहि कलति भ्रः उषः पृ पालनपूरणयोः पिपर्ति
पूरुष नह बन्धने नह्यतीति नहुषः कल संख्याने कल्पते इति कलुषः पीप
रुषः पीप इति सौत्रः पीपते इति पीयूषं ममृतं मसेर्नुम् सलोपः स्व ऊम
ल्लोग्युड्डो मगात्पनया इति मड्डूषा गांडे स्वगादि भेदने गंडति गंडूषः॥

शकादेरटः शक्लृ शक्नोति भारमिति शकटः कुकि गतौ कंकते इति कंकटः सं
न्नाहः कुहिंसायाम् कुणाति कलहः कलि वचौरमः कसंख्याने कल्पते इति क
लमः कर्द कुत्सिते शब्दे कर्दते इति कर्दमः प्राप्यादेर्विंदः पुल महत्वे पोलति इति पुलि
दः पुलिंदो जातिविशेषः कुपेर्वा वच्चः कुप क्रोधे कुप्यते इति कुपिंदः कुपिंद
तंतुवायः नौ षंजेर्वाप्पिः षंज संगे निषजंत्यस्मिन् चजोः कगौ ष्विति निषंगाप्थिः
स्रालिंगवः सर्तेर्णिर् सृ गसरतीति सारथिः खर्जेरूरः खर्ज व्यथने खर्ज
ति खर्जूरः कृपू सामर्थ्ये कल्पते इति कर्पूरः वल वल्ल संवरणे वलते वल्लूरः गु
क्ष मासः लंगेर्वृद्धिः लंगति गात्रमर्त्येः पुरः [illegible] कुं [illegible] लः

लंगति लांगूलः

कुवश्च दीर्घश्च कुरुन्दु कोति कूची कूचौ चित्रलेखनिकासि वेछे हूच
विभतंनुसे सीव्यति अनया सूची सूचीदं भोकुरः सूची रामेर्वः रामुपपरामे
राम्यति रांवः मुसलउत्वोद्दयेः उच्चे समपापेउच्यते उत्वंगंभीरायः रातग
नौ रालति रुल्वे नाम्नः स्यात्सवकः छागति ति छतिस्तवकः पुष्पगुच्छः रात्रा
यि म्योद्वः शोनतुवकरणो रुपति राद्रः राद्रोजवाल छासपोः रापेउपाल
मे राम्वनेअनेन राङ्कः अष्टुद्दयः अवेरछतो अवति अछः स्तुद्दि स्तुद्धतेस
लोपश्च स्तुद्दते कुद्दः वलिमालि तानम्पः कपः अलसवुरतो वलति वलयं
वालः मलधारणो मलति मलयः पर्वतः तनुविस्तारे तनोतीति तनयः पुत्र
ह्रिगोदुकच हिनाः हरति हृदपंमिनोते रुः डुमिगर प्रमिनोति मेहः पर्वत

S7

ति तम र त्री

गत्राद्यः गनि प्रा जन्त्रीं अस्तुः व्याघ्रो अस्रुते इति अस्त्र दृशाद्दुः रौति तनयति

वा हृदः मगः सल्लशातने शात वशाकुः कुसे हृमो मेदते कुस सकुस्यति कुमुमं कुसीदं

कुसितः जनपदः तेदुलाद्यः नऽश्री धाते [illegible] तेयः संतइलः अविल पाता अकते इति अ

कुराः ऽराच चषमपाता चष्यते चघेतलाव चषालः पलगतो पलति पल्वलं पल्व

गलालाशायेति घघाप्रागल्भे घह्नोति त्रिघघाऽकारस्य इकारः घिस्तंम सालं

हृगा पांशाल्यते शालं शाशाल्वा पुंसि शांकुर्णो मूशा असमाविस्पकुः मृदवं मूनं

मेयते मूलं साकुशानौ साकौति शानकः अमरोगे अमति अमन्तः अविगतो॥

अस्वति अम्लः रसः मादेपः मामाने माति मायां छो छेदने छ्यति छायारा

हुहिंसा यामशासाति शास्थ्र भूसूपते सव्य [illegible] तनै यकाः तनि प्राद्भावे॥

गायत्रे इति जन्यस्र जेन सपत्नीमात्यं भू सेद्धि तिहि च पारदौ द्वितिवा ॥ जाया भार्य्या अघ्न्या
दयः हन्हिंसागत्योः । अघ्न्याः माहेयी अघ्न्यः प्रजापतिः कनीदीप्तौ कनति कन्या । वन्धवन्धने ।
३० वध्यते इति वध्वा । आत्यादिर्वन् । ऋगतौ । ऋच्छति अर्वा । तुरगसर्पयोः पृपालनपूरणयोः ।
पिपर्ति पर्वा । ग्रन्थिः । ध्याप्योः संप्रसारणम् । ध्यै चिन्तायाम् । ध्यायति धीवा । कर्मकर ।
ओप्यायी वृद्धौ । प्यायते पीवा । स्थूलः । अदेर्धः । अदभक्षणे । अत्ति अध्वा । मार्गः । ध
तोरिः यजदेवपूजायाम् । यजने यजिः । वटवेष्टने । वटनं वटिः । जनिप्राजनबजनिः । बुध ३०
अवगमने । बोधनं बोधिः । हृञ् हरणे । हरति भक्तानां पापं हरिः । हरिर्विष्णावहाविंद्रे
भेके सिंहे हये रवौ । चन्द्रे कीले प्लवंगे च यमे वाते च कीर्त्तितः । वृतुवर्त्तने । वर्तनं वर्तिः । ना
मुपधात्किः । कृषविलेखने । कर्षणं कृषिः । ऋषीगतौ । ऋषति ऋषिः । शुचशोके ।

(59)

शोथनं स्याच्चि: लिप उपदेहे लेपनं लिपि: तूलनिष्कर्षे तूलनं तूलि: कूर्चिका ऋमितमि
शामि स्तंभासत इत्युच॥ कृमु पादविक्षेपे क्राम्यति क्रिमि: तमु ग्लानौ ताम्यति तिमि: मत्स्य
भेदे: स्तंभ स्तंभे स्तंभति तिलिम्भि समुद्र: रा॥ स्न शातने॥ शातयति शिति: मनेदतउ: मनरा
ने मन्यते इति मुनि: वर्त्त वर्तने: वर्ति सौत्र: व तर्पते इति वार्ति: वपादारिज्ञ उवपवि॥ उ
प्यते स्पा वापि: राजृ दीप्तौ राजते इति राजि: पंक्ति व ज्ञवरलोव तो वार्ति: वार्ति गर्ज ति
वंध नी गैलेउ क्लीवे बहुलं कावुरि: पप्पिक सहतौ नहोभः साह वं वने नह्यते इति
नाभि: अज गतौ क्षेपणे च अजन्त्य स्या आजि: संग्राम: अत सातत्यगमने॥ अतति
आति: आति: पक्षी अ शोद्ध अक्षुद्र व्या अ स्नुते राशी: पङ्क्त: वातेर्दित वाग तिं गांध
नयो:॥ वातिवि:॥ पक्षी नीव्यादय: निपूर्वो व्येञ् संवरणे निवी यज्ञ इति निवि: हु गतौ

(60)

ग्रहरति ग्रहिः ख्या प्रकथने समानं ख्याते जनैरिति सत्वा सत्वायौ स्त्रि॰ श्री हाने भ्वा
प्तिः सचदित् स्त्रा॰ ङीङ् स्वस्त्र स्त्रि॰ न् सेवा पाम् स्त्रा॰ स्त्र पति स्त्रा॰ स्त्रिः स्त्रिपः पात्व श्री कोटयः
हनहिं स्त्रा हन्ति स्त्रहिः सर्व्वे व्वत्रोस्तुरे प्पहिः क्रा॰ द्देवि॰ कहिंसा पाम् स्रत्तद्र्र क्रिट
३१ ति क्रिरिः वराहारः गृह्नाति गरलोतिरति गिरिः पर्वतः पृ पालनपूरणयो पिपर्ति
पोहर पुरिः नगरं चा तो मन् चातोः सकारात् मनप्रत्ययः डुकृञ् क्रियते इति
कर्म चर गति भक्षणयोः चर्य्यते इति चर्म ॥ भस भासनदीप्त्यो भस्यते इति भस्मः
जनी प्रादुर्भावे जननं जन्म छद इ अपवारणे छद्म त्रैङ् पालने सुत्रापते इति सुत्रामा इं ३१
द्रः बृहि वृद्धौ स्पष्टः बृह वृद्धौ बृहते इति ब्रह्म ब्रह्मतत्वं तयो वेदः ब्रह्मा विप्रः प्रजापतिः
नामाद्वयः म्ना अभ्यासे म्नायते इति नाम षिञ् बंधने सिनोति सीनोते दीर्घः सीमा ष्ये गृस

अवपति व्योम व्येञ स्त्रन स्यो त्वंजुगाः रौतेस्त्व हुशाछ्रु हूयते रोम पैवे सोषणोपाय
तेऽस्मात पाप्यापाप वेञ तंतुवपति वेमा तं नु धीयः स्रतेर्मनिण स्त्रतसात स्त्रतीति
आत्मा हनिमासि भ्यासिकः हन हिंसा हंति हंसिका हंसिका हंसयोषीति · मश्रशब्दे०
मश्यति माक्षिका ० कोररः कुशब्दे० कौति कवरः गिरेरुडः च्छ निगरत्वा · गिरति गरुडः इ
न्दे कमिनेलोपश्च० इदि परमैश्वर्ये० इन्दति इदम · कायत्तेर्डिमः · कै शब्दे · कायतीति किम ·
धात्तोष्ठ्रः वसआच्छादने ० वस्यते वस्त्रम ० छद० छाद्य इतिह्रस्वमन्त्रेति ह्रस्वः ष्ट्रन
सिविमुच्योष्टेरूः षिवु तंतुसंताने ० सिव्यतीति सूत्रम ० मुच्ल मोचने ० मुच्यते अनेन
मूत्रम ० अमादिभ्यः · अमरोगे · अमति अन्त्रम · चित्र · चीयते चित्रम · ञिमिदा
स्नेहे · मेद्यति मित्रम उषदाहे · ओषतीति उष्ट्रः · पुत्र ह्रस्वः पुञ पवने · पुनातीति पुत्र ·

62

स्त्यायते इष्ट ष्ट्यै स्त्यै शब्दे स्त्यायत्यस्यां गर्भः स्त्री गमेद गम्लृ गतौ गच्छति गात्रम्
चरणादेशौ त्रः चर गतिभक्षणयोः चर्यते इति चारित्रम् वद व्यक्तायां वदतिवा
दित्रम् अशित्रादिभ्यः इत्रोत्रौ अश भोजने अश्नाति अशित्रम् वह प्रापणे उ
ह्यति वहित्रम् धृञ् धारणे धरति धारित्री अम रोगे अमति अमित्रः त्रैङ् पाल
ने त्रायते इति त्रोत्रम् प्रहरणं चित्रे के टाङ्ख ख च चितौ संताने चित्यते इति चि
धृतामिस्य टासिंहं सू पे: स्मः सूच पैशुन्ये सूच्यते इति सूक्ष्म पाने ईस्य पाति इ
ति पुमान् भुजादिः क्लिब्बे: भुज पालनाभ्यवहारयोः भुजते इति भुजिष्यो दासः वसा
द्रतिः वसति वा स वसति अस्यां वासतिः वासिनामेरं चेहु पोः राङ अन्वाशिछो

शासनं शास्तिः राजदंडः अथ कुंभयोनेर्विंध्याख्यं पर्वतं अगमस्यतीति हलादित्वाद्दिलोप
अगस्तिः वौ तसे पर्वतं अति प्रत्ययः तस्य दसु उपताप वेत सनं विताक्षिः यद्देगतौ पद्य
ते इति पत्तिः दृणातेर्ह्रस्वः दृविदारणे दृणाति दृतिः शोभा कृतॄकृपिभ्यः कीटन्॥
कृ हिंसायां अत ईर विकिरति कृणाति वा किरीटम् सुवर्णे तॄ प्लवनतरणयोः तरतीति
तिरीटम् तिरीटं सुवर्णं शिरोवेष्टनं च कृपू सामर्थ्ये कल्पते कृपीटम् कृपीटम्
कुक्षिवारिणोः धातोरचः चिती संज्ञाने चेतनं चेतः स्तनजौ स्तनस्तरः पीङ् पा
ने पीयते इति पयः अशोर्ददुस्तो अशू व्याप्तौ अश्नुते इति पयः ऊर्जे बलो
पस्व ऊर्जतीति ओजः बलम् शिरः शिरः वि अवति इति शिरः अर्तेर्हुः

अर्त्तौती अच्छति उद. व्या वौसुट अर्णः उदके नुट अच्छति अर्णः अइ णम
गति एति एनः अपराधः स्तु ऐ भ्याौ उदक स्तुग तौ स्रवति स्रोतः ए गतिरेव
३३ णयोः इणाति रेतः॥ कामः पाते हृदके ॠपु पाषाने पिवतीति पाथः जलम् अर्दे
भेन्ने वीतनम अर्दभ अर्घते इति अर्घः अन्न आपः उदके हस्वः नम्भो आप्ल
व्याप्तो अव्यते इति अम्भः जलं नहेर्हि विभः णहवन्धने नह्यते इति नभः ३३
आकाशं इणाग्रागपराधे इणगतौ इयते इ आगः पाप अपराधयोः अमे र्कु
अम्यते इति अंहः रमेश्च रमु क्रीडायाम् रमते इति रंहः वेगः दे सोहच रमते
पस्मिन रहः एकान्तः इत्यादि विरतं रज रागे रजति रजः भू सत्तायाम् भवती
ति भुवः जवसीव सेति च वसनिवासे उष्यते इति वासः वस्त्रम् चंद्र रादे रवधू
ति

६८

चते चदे याचने च चतते इति चात्वालः हनोरः छुरश्च हन हिं हन्ति घोरम् क्षमेर
ह्लोपश्च क्षमूष सहने क्षमते इति क्ष्मा तरतेः ड्रिः तॄ प्लवनतरणयोः तरति त्रयः त्रीन् ग्र
हेरनिः ग्रह उपादाने गृह्णाति ग्रहणिः प्रथेरमः प्रथ प्रख्याने प्रथयति प्रथमः चरेश्च ॥
चरति चरमः मङ्गेरलः मगि गत्यर्थः मङ्गति मङ्गलम् स्तदो उणादयः सर्वेभ्यो
ले उणादयः उणादयोऽपरिमिताः ॥ ० ॥ प्रयोगमनुसृत्य प्रयोज्याः तुमन्तद
र्थायां भविष्यति धातोर्भविष्यति काले तुम् प्रत्ययः स्यात् क्रियायां क्रियार्थायां प्रत्युप्य
मानायां भोक्तुं व्रजति पठितुं गच्छति तुमर्थे भावतः लहुस्यदर्शं करोति पाति कुस्मद्
यातो सर्वः कालसमयवेलासु तुम् प्रत्ययः इः स्वापने आ यात् कालः भुक्तुं गच्छति ॥

स्तोतु समयः भुजपा भोनुवेला इच्छार्थे छि वर्तवे वूप यदेछ धातोलु मः इषु इच्छा
याम् इच्छति भोनुं वच्छि वांछति वा शक ध्वषस्ताग्लाधु ८ मल भज्ञ म सहार्तास्स
र्व्वेषु शक्नु शक्नौ शक्नोति भोनुं जि ध्वषाप्रा ध्वष्णोती त्यादिः पूर्णता धात्वेषु सा
मर्थ्य वेछतम श्राम्नु व्याप्तो पर्पाप्तो भोनुं प्रविशः कुशलः पणताः किं पर्प्या
पर्युन्ते घञ् भावे । सिद्धावस्था पन्ने चोल र्यवाख्यधातोर्भावेघञ्प्रत्ययोभवति० प
चनंपाकः त्यजवयो हानौ० त्यजनंत्यागः भवनंभावः दानंदायः संज्ञायामकर्तृ
रिय० कर्तृवर्जितेकारकेभावेघञ्संज्ञायामसमासेचघ० हञ्हरणे० प्रत्याह्रीयन्ते
संक्षिप्यंतेवर्णायस्मिन्नितिप्रत्याहारः० दीयते ऽस्मैदायः विक्रियते ऽनेनविकारः०
इङ्ध्य० उपेत्याधीत्येयस्मादितिउपाध्यायः वज्रर्थकः हनहिंसागत्यो०

श्रीजे ह्रस्वस्व श्रीद स्वप्ने श्रीवा माडिगु वोमुपच मा माने सिमीते मू पृषः गलेः प
गस्पो श्च गत स्पृदने गलति गल्कमस्प श्रोः ग्रु स्वणो प वे स्प रा स्पे रनि स्प
शातिपर्शुः पार्श्वः स्मनिश्रि योडः स्पे नराद्धो मुखवा चीश्रि रे से मु खंश्र पतेड
तिस्मश्रुः जनेरः जं ब्च जनी प्रादुर्भावे जायते इति जरधा हनेः शारीरावय
२ वेद्धि चहहिं हन्यते इति जघनं क्लि रोर्लस्प लोपश्च क्लि रु श्रा द्धी क्लि रना
ति केशाः फलेरीतः फस्य पः ॥ फलति पलितं केनाद्देवुः उकञ करोति करोति प
वीरनाको कैरवः कैटवेषा कटते इति कटकः न्हन येन लाति नरकः कुरशाद्धा ॥
कुरति कोरकः वराभेदः चीक पतेराघं तविपर्य्ययः चीकुराद्धे कीचकः उप

ऽलोतिडः

चषपाके पच्यते इति पेचकः मचश्राद्धे मच्यते इति मेचकः जनेररष्ठश्च जनीप्रादुर्भा-
यते इति जठरम् पाठ हृष्यते कृन्पहिरश्च हृष्यगति कान्पोः हृष्यति इति हिरण्यं क-
मः पासः करोति कर्पासः ऽलोपं जश्री ऽहांग दधाते धोनु ध्रु दधाति धान्य र तनो- ३५
तेर्डः सवश्च तनु विस्तारे तनोति इति तितउः अर्भकादयः चः प्रवक्तो चः धोव
न भकारस्य चान्तादेशः अध्यते इति अर्भ नवः वद्दे नंजिपर वदव्यक्तो यामवाति ३५
नऽधते इति अवधम अवरक्षते अवते रमः वस[illegible]प[illegible]मभः[illegible]च्यते
इति अवमः क्लिशः आर्द्रीभावे क्लिशोति उपधा पावनेतस्य लोपः नामागमश्च
क्लिशोः कन स्यादुपधायाई त्वं लस्य लोपः नामागमश्च क्लिश्नाति कीनाशः पतेरुङः
प्रथप्रख्याने प्रथेःकुकः संप्रसारणं च प्रथयति पृथुकः पच्यते इति पाचकः ६

श्री

चदिआल्हादने॰ चन्दतीति छन्द: चायादे:सुट्॰ वच परिभाषणे॰ वक्ति वक्ष: हृदयत॰ डुपचष्
पाके॰ पचयति पक्ष: पक्षसातुस्मृतौ पक्षौ॰ नाभिहनस्कन्ध॰ न हन्यते गति अनेहा॰ अनेहसौ॰
विधाञो वेधय॰ डुधाञ् धारणपोषणयो: विदधाति वेधा: ब्रह्मा॰ चन्द्रे माङनोकिते
माङ् माने॰ चन्द्रमिमीते इति चन्द्रमा॰ पुरसि धात्र॰ पुरोऽग्रे धाति पुरोधा:। उष:कित
उष दाहे॰ ओषतीति उष:॥ दमेरुनसि: दमु उपशमानामाम॰ दाम्यति दमुना: दृशेक अग्नि ५
नसि: दृशकान्तौ॰ वष्टि उशना: उशना भार्गव कवि: अंगिरादय: आगत्य॰ अ
गति अङ्गिरा: मुनि॰ अप्पूर्व: सर्ति: अप सरतीति अप्सरा॰ अप्सरसौ: पुरूपूर्वो
रौति॰ रु शब्दे॰ पुरु रौतीति पुरूरवा॰ आदिस्तु वोऽुत: भू सत्तायाम् अद आश्चर्ये॰

अस्रूवति इति अक्षुं तं गुवे हूमः गुध परिवेष्टने गुध्यति गोधूमः मसेरूः मसो
परीणामे मस्यति मसूरः तहेः ओहलोपः तहहि सायाम् तह्यते तरणाम् दृशे [illegible]
नः श्रीच इसि भाषलोदासः दासः सेवक, शूद्रयोः दशेश्च दंष्ट्रा दशाति दाशाः दा
३६ शोधीवरः सोरमेः नः सोदीर्घः रमु क्रीडायाम् सूरमते इति सूरमतः पूसो यो
रुक ह्रस्वश्च पूञ् पवने पुनातीति पुलपम् स्रसतेः श्रीर्पस्य कित्वे ऊङ् [illegible] स्वे स अ
वसने स्रसते इत्येस्मात् श्रीक्वम् पतनम् अर्ते र्णुहरच ऋ गतौ ऋच्छति उर ३६
णानेघः उरिद्द णातेरः उद्योद लोपश्च दुविद्याणोडत उर्ध्वं दृणाति उदरम्
खनेर्मुडङ प्रत्ययः खन खनने खन्यते इति मुखम् श्रमेः सः श्रमतोगे श्रम
ति श्रसः मुहेः खोमूर्च मुहवैचित्ये मुह्यते मूषः नहेरह लोपः स्च णहव नह्यति नखः

विहननं किवु सूहननं सूधु: स्वराद: भावादे अप घञो ऽपवाद: चिञ् चयने चयनं
चय: णीञ् नयनं नय: छिञ् वध्नेने विधीयते वध्यते ऽनेनेति विधय: छु
र स्तवने स्तव: लूञ् छेदने लवनं लव: कृ हिवृरणां कर: गृ निगरणे गरणा
गर: द्व्या द्व्युपसर्गहीनस्येति छादेर्ह्रस्वो प्रत्यये परिछाद्यते ऽनेन प्रछद:
द्व्या द्व्युपसर्गहीनस्येति किम् प्रने प्रछाद: आप्रछाद: समवपरिछा
द: मदाम: मदादीनां प्रत्ययो भावादौ मदी हर्षे मदनेन मद: प्रमद: सम
द: पणव्यवहारे पणनं पण: यम उपरप्रयमनं प्रयम: शमु उपशमे शा
मनं शाम: श्रमु तपसि श्रमनं श्रम: मूर्तौ घन काठिन्ये परिछेदे च हननेऽप्र

३८

स्योवन्नादेशास्वदाविहननं द्धिघन सेध्युवसाहननेसे भघनः हनो वधे
ऽप्रत्यय यश्च द्धिः तोऽथुः द्धितो ध्वीतोऽथुप्रत्ययो भावादौ टुनदि नन्दने नृदृश
टुवेव शाद्धु वेपथुः स्वपथुः ध्वजथुः टु तस्त्रिमवके ताहते द्धितो ध्वीतोऽस्त्रिम
कुप्रत्ययो ध्यानवर्जेन कृतेऽर्थे डुकृञ् करणे कृतो न निर्वृत्तः कृत्रिमः डुपचष्
पाके न निर्वृत्तः पक्त्रिमः नङ्कि धातो नुदक्षो प्रत्ययो भवतो भावादौ यजेद्व्वय
तान यज्ञे मरुद्भ्यः पाचन पाचु पतिप्रयत्ने यतनं पत्ने प्रच्छ विच्छ शानेऽसेप्रश
रक्षोचप्रच्छ्यतेऽनेनेति प्रश्नः प्रश्ने चासन्नकाले विच्छ गतौ विच्छ्यतेऽनेन विश्नः रक्ष
रक्षणो रक्ष्यतेऽनेन रक्ष्णः ञिष्वप् स्वपनं स्वप्नः उपसर्गे धोः किः प्रब्धीनं प्राती
ऽनापि प्रनाद्धिः उदाहरण आदानं आदिः प्रकर्षे तो धीनं प्रधिः पापा धीयतेऽस्मिन्

३८

73

ॐ गुरवेनमः

पं

पायोधिः॰ वारिधीयतेऽस्मिन् वारिधिः पुंस्भावे॰ स्नायतेऽस्नानं॰ क्रियतेऽनेति करणम्॰
साधनाधारयोर्युट्॰ पच्यतेऽनेन पचनोऽग्निः॰ ~~पच~~ पच्यतेऽस्यां पचनी स्थाली॰
ईषद्दुःसुषु खल्॰ ईषदादिषु प्रयुज्यमानेषु खलप्रत्ययो भवति भवादेः॰ ईषद्भव
नम्॰ ईषद्भवं॰ दुःखेन भवनं दुर्भवः॰ सुकरणं सुकरः॰ पुधसं॰ दुःखेन युध्यते दुर्यो
धनम्॰ शासुअनु॰ दुःखेन शिष्यते दुःशासनः। कर्तृकर्मणोश्च भूकृञोः॥ कर्तृक
र्मणोरर्थयोरीषदादिषु चोपपदेषु भूकृञोः खलप्रत्ययो भवति॰ ईषदनाढ्ये
नाढ्येन भूयते॰ ईषदाढ्यंभावम्॰ भवता॰ अनाढ्येन॰ दुराढ्येन भूयते इति दुरा
ढ्यंभवं भवता॰ अस्वाढ्येन स्वाढ्यं क्रीयते स्वाढ्यंकरः॥ तयानोर्योभावकर्म्मणोः एध [illegible]
वृधौ॰ एधनं एधनीयम्॰ आसउ॥ आसनम् आसितव्यम् आसनीयम्॰ वसेस्तव्यकर्तरि

वसनीति वालख्पः सौकार्ये केलिमः उपच्चषपाक पच्यते पेते पच्चेलिमाः भि

दिर् विदारते भिद्यते वेते भिदेलिमा स्वराद्यः स्वराज्जो द्रुतोर्थः चिञ् चयने ।

चीयते योऽपः चेयम् जितये जेतुं योऽपं जेयम् मनः तव्यादयोऽपि चेतुं योऽपः चेत

व्यः चयनीयः दिस्यम ई ध्यातः आकारान्तो द्रुतोर्थः आकारस्य ईकारः । उदात्त

३८ दातुं योऽपं देयम् गै शब्दे गातुं योऽपं गेयम् ग्लै हर्षक्षये ग्लातुं योऽपं ग्लेयम्

पुराकारात् पवर्गान्तात् शाक्तादस्वपः प्रत्ययः शापु शप्तु योऽपा शाप्यम् उ

परमे यन्तुं योऽपं यम्यम् नेयम्क्मतो योवाचि तपितुं योऽपं तप्यम् शक्लृ शक्तौ ३८

शान्तुं प्सोस क्स म अहसा तात व्यग्रा अवर्णान्ता द्रुतो र्थः ता भावकार्य

यो: दुकृञ् करणे कर्तुं योऽपं कार्यं हृञ् हरणे हर्तुं योऽपं हार्यं वहप्रापो

25

ॐ योऽप्वाले हन्तु योऽपं हनोघर ध्रास्यम् डुपचषपाके पन्कुं योऽपंप
ध्वं हसोभं तेन्कुं योऽपं तेऽप ध्वतीति ध्रुचितु त्वाभावः यत्रद्विवपुतीघ
त्पम् डुपचष पच्युम वचवरीभा वन्कुं योऽपं वाच्यम ट्रोवरूप क्रोडव
तोनोद्भु घवरूप क्रऽपपद्ध ध्वज स्रोदोतो र्पः स्वरवर स्रोकाटो काा
योनिमिनं यप्रत्यपः सखुरवरठ पेदस्य मः ह्रसोठं कामसमनसोर
पिसमोवाहितततपोमीं सस्वपचि भडध्वनोः१॥ ह्रोलोबठसमाल्युता
क्वयश्वतो भावकर्माणी तक्ष्वानी योस्वणघरच वैतिमः कर्मकु
तोरि लसरछेदने श्रवरूप लविंतु योऽपं स्रवरूपलोध्यः मौन्कुकोयस्य
मी

76

३९

मुक्षुकामः शुश्रूषवो श्रोतुमनो यस्य श्रोतुमनं संहितं सहितं सततं तस
ततं मासपचनं मासपचनम् मासपाकः मासपाकः हेनौव धादेसोपेह
नहिं वध्यम् असद्रूप धाव्यप अकृा तोव धा द्धा तोः व्यप कृति छेद्
कर्तुं योग्यं कृत्यं वडुं व्यक्तुो वार्धितुं योग्यं वध्यम् कृापि चैत्यो नं धि
पसामवैं कालिनु योग्यं कृत्स्नं चतद्दो चर्तितुं योग्यं चूर्ण्य म मजे वास्प
जघ रुद्धो माधुं योग्यं मत्स्यं म जवद्धिः मार्ग्यं छुवो भौवे नाम्नुपपद्दे भुवी
भावे व्यप भ सता यामप प्लतो भावः प्लत भूयं नास्ति किम भवितुं यो
त्र्यें भव्यं इतासू वहभ आस ठघ त्वनः व्यप इतागतो एतुं योग्यं दृस्य

३९

(77)

स्वपिति कृति तु क इत्यः कुज स्कुतो स्तोतुं योऽर्पः स्कुस्यः वस्रवरलो वारितं
योऽपः वत्स्यः हृदश्राद्दरे दर्तुं योऽपः हृस्विस्य ईत्वः ऊमस्र मन्तुं योऽपः भ्मस
रासेतिः राहुस्त्रन्त्यो रातिं तु योऽपः श्रि च्छ्यः ठ्वौ प्रीतिसेवनयोजोवि
तु योऽपः त्रुष्यः खनः ऊस्व क्वापि खनं न क्वपि खन सभ खनि तु योऽपु स्विवं
मि घो ध्रौ नदे मिति द्दि रविस्ता तो मि नत्ति कूलं मि घ्यः ऊ भक्त्यागो ऊ भ
ति नल मिति ऊष्यः कुवबवा क्वप ऊ हुँस्र कलतो वर्तुं ऽप कुस्र कर्तुं यो
ऽप कार्यं वकुसे चजेव र्षि तु योऽप व छ्याव र्ष्यं मृ पुष्याति व्यो नक्षुवे
पुष्याति कावो रापाश्मिन पुष्यः श्रि भुगात्मामप्राति च्यंति कावीरपाश्मिन रासिषा ॥

७८

रामसू यो ऽद्य यः घृद्रप्रापतो सो मो रा साम पते आसिनिति रामसू यः पस
स्तगतो सत्यो कासेसू र्ष्यः ऽरनिपासाते तव्यादे यो ऽहे ऽवै वि वो रानकौ चवाव्यो
छाशिरप्रेजतो दशनो होदू छव्यः दशानीयः दस्पः इद्र स्त्रव्य छ्वा व्या पो स्त्रव्यत
व्यः स्त्रवै वनीयः स्त्र व्यैपः श्रोतुं यो ऽप श्रोव्यः श्रवणोवः श्रव्यः मंतव्यः मननि ६०
यमान्यः ऽहमाएवपु णोऽव्यः वहानि यः वाह्लः तव्यादिनो होसंसाक्षि
यांपजोभावे पजादेहु तोः क्रियासो वे स्वप यजदेवप जो पनेइस्पाः वृजगमो ६०
निघघानि पसाः घदू बिस णा गत्या ।
वृमनेवृस्पा स्वजगतो हि समस्पानि
विघदन विणघा रपनत्र प्यामननने मन्पा ऽछुन स्त्रमि घवे सवन छस्पा॰री पवमे

श्रीगुरवेनमः

शयनंशय्या॰ डुभृञ्॰ भरणंभृत्या॰ मृङ्प्राणत्या॰ मरणंमृत्या॰ इणगतौ॰ अयनं
इत्या॰ डुकृञ्॰ करणंकृत्या॰ कृत्रोयकु॰ अयकि॰ क्रियते॰ नपुंक्रिया॰ इषेरिच्छे
तिनिपातः॰ इषुइच्छायाम्॰ एषणंइच्छा॰ सर्त्तेर्गुणः॰ सृगतौ॰ परिसरणंपरिस
र्या॰ अटगतौ॰ अटनंअटाट्याअसु अासनंआस्या॰ जागर्तेर्गुणः॥ जागृनि
द्राक्षये॰ जागरणंजागर्या॰ हनस्तः॰ हननंहत्या॰ निकः धातोक्तिः॰ स्त्रियांभावे॰
डुकृञ्क॰ करणंकृतिः॰ बोधनंबुद्धिः॥ स्मृआध्याने॰ स्मरणंस्मृतिः॰ श्रमा
नोस्पदीर्घः॥ शमुउपशमे॰ शमनंशान्तिः॰ दमनंदान्तिः॰ कमुकान्तौ॰ कम
नंकान्तिः॰ क्षमूषह॰ क्षमणंक्षान्तिः॰ हृञ्हरणे॰ हृतिः॰ वहप्रापणे॰ वहनंऊ
ढिः॰ स्फायिः॰ शिवहत्येनिट्॰ संशयनंसंशीतिः॰ ग्रहादीनिट्॰ इटोग्रहाम

(८०)

८१

ग्रहउपादाने विग्रहणं विग्रहितिः ग्लोदेर्नि ग्लैम्लै हर्ष ग्लानं ग्लानिः म्लानं
म्लानिः त्वर ९ तेर्व स्रोव सि लनं संभ्रमे त्वरणं त्वरा तूर्णिः आत्वादि म्पः क्तेनि० हे
हिंसायाम् आतङ्क कीर्त्तिः गॄनिगरणे गरणं गीर्णिः लवनं लूनिः चम कं० चव
नं चूनिः संपद्यो देः घि वा० पद् गतौ संपदनं संपत् संपत्तिः कृतीं छिन्किः
संस्त्यापो० प्रकृहले प्रकृतिः छिद्दिामद् छि तो धातोर्मि स्द्दे स्वस्त्रियो मद्
पचनं पचाः अतो रहिंगृणाः रु वयोहनोजरणं नरा० भिदिर विदारणे भेदनं
भिदामछतितिक्षायाम् गुहू संवरणे गूहनं गूहा गूहोहसा गूहमतो हसा ज्ञानोत्थि
यामदनाक्तिः ईहनं ईहा ऊह वितर्के ऊहनं ऊहा कुहिहा हेकु णनं कुत्सा प्रश्रयपाना
त्विपामदः डुकृञ् करणे चिकीर्षणं चिकीर्षा लूञ् छेदने लोलूया कंडूञ् गात्र

८१

(81)

वंहूपनं कंडूया० पुत्रकाम्यति पुत्रकाम्या इक्‌स्तिपौ धातुनिर्देशे डुपचष्पाके॥
पचनं पचिः। शीति चर्तुवत् पचतिः ण्यासश्रन्थ घट्टवन्दिविदिइषिभ्यः स्त्रिउ युच्
कृञो कारणा कारणा अर्थइया अर्थनं अर्थना आस उपवेशने आसनं आसना
श्रथ ग्रन्थ संदर्भे श्रथनं श्राथना घट्ट चले घट्टनं घट्टना वदि अभिवादनस्तुत्यो
वन्दनं वन्दना विद वेदनं वेदना इषु इच्छायां एषणा एषणा इस्त्रसादिभ्यः अज ग
तौ क्षेपने अजनं आजीः अत सातत्य गमने अतनं आतिः अट गतौ अटनं आटिः॥
आक्रोशेन स्यानिः जनि प्रादुर्भावे न जायते यस्या अजननिः ऊर्ध्वं नाके पते अन
याश्रकाराणीः इकृष्यादिभ्यः कृष विलेखने० कर्षणा कृषिः गृ निगरणे गरणो गरणोऽज
तहृहृ गिरीः कृहिंसाकरणे किरिः पूर्वकालेन क्त्वा धातोः पूर्वकाले क्त्वा प्रत्ययः स

82

८२

मान कर्तृके धातोः प्रत्ययस्य माने न्क्सा से ठकिन्लकृतः वर्तित्वा शापित्वा अस्म
दम्भ दग्ध वन्त्रा वान्हि स्रा वदद् वसरूद्दविद्द मुख यहिस्मकिर मन्दस्थुस्वेमदिवा
वसान्तिवासे वसित्रु धौरि ठल्का मकवतूना ऽषित्वा वदद्ध्यजन्ती ऽद्हित्वा मुषलो
येऽमुषित्वा यहऽपाद्दाते गहित्वा नोपवालकालद्वाकिर गंफग्यन्ये गुफित्वा
गुफित्वा स्रलंस्वेत्वो प्रातिषेधेक्ता स्रलन्त्रु नजा खव्रु लत्वा ऽदितः नकोवेद इषुइच्छा
याम् एषित्वा इष्टा भ्रमु चलने भ्रमित्वा भ्रांत्वा स्रद्दोजधुः स्रद्दमक्षामि गोवास
मासे क्त्वप समासे सति पूर्वकाले क्त्व समान कर्तृके धातोः प्रत्ययस्य माने उमन्रा॥
समभ्यत्वा संस्तवकरोति ताम क्रूत्व श्राद्धे प्रणत्वा प्रणम्य गच्छति नरपूर्वे इत्येके
न्की प्रत्यय स्रकृत्वा क्वापिलधुपूर्वात्परस्य स्रेरप ताम प्रकृत्वे श्राद्धे परिणाम

८२

83

पित्वा पारिणाम्य पारिणाम्य लघुपूर्वस्येति किम् धृञ् धारणे संप्रधारयित्वा संप्र
धार्य आप्नोतेर्वा आप्लृ व्याप्तौ प्रापयित्वा प्राप्य क्वापित्वाभावः पद्दित्वा प्रदाय प्र
स्थित्वा प्रस्थाय विधित्वा विधाय मिनातिमिनोतीत्यात्वम् प्रमाप निमाय उपदा
य लीलीङो रात्वं वेत्योर्द्विः विलाय विलीय तत्कालेऽपि क्वचिद् रनेत्रे संमील्य हसति मुखं
व्यादाय स्वपिति पौनःपुन्ये णमुल् पदं द्विश्च समानकर्तृके पूर्वकाले धातोर्णम्
णमन्तस्य पदस्य द्विर्वचनम् पा पाने स्यामि पित्वा पायं पायं गच्छति भुज पानीभ्वांणु
भोजं भोजं प्राप्ते स्मृत्वा स्मृत्वा स्मारं स्मारं गम्लृ गतौ गत्वा गत्वा गामं गामं मितां ह्रस्वो
नामिरीता णमि च वा दीर्घः गत्ववैं कृञो णम् कथं कृत्वा० कथंकारम् इत्थं कृत्वा
इत्थंकारं पठति ९ पठन्ति मुख्यैः अग्रे प्रथमपूर्वे च पदेषु त्वा णमो वा

85

श्री

४२

अग्रेभोजंव्रजति· अग्रेभुक्त्वा· प्रथमंभोजम्· प्रथमंभुक्त्वा: पूर्वंभोजंपूर्वंभुक्त्वा०
पक्षे· अग्रेभुङ्क्तेततोव्रजति· आभीक्ष्ण्येतुपूर्वेणनित्यमेवणमुल्० अग्रेभोजंभो
जंव्रजति० वर्णात्कारःस्वार्थे० अतएव अकारः कएवककारः॥ रादिफोवा०रव
रेफः०॥ एवनकारः कर्मण्याक्रोशेकृञःखमुञ्० चोरंकारमाक्रोशति० चोरशब्दमु
च्चार्येत्यर्थः॥ अथैषुस्वादूर्थेषु कृञोणमुल्० अग्रेभोजंव्रजति· स्वाडुंकत्त्वकयोःपू
र्वकालेपूर्वपदस्यमान्तत्वंनिपात्यते० अस्वादुंस्वादुंकृत्वाभुङ्क्ते स्वादुंकारंभुङ्क्ते०सं
पन्नंकारम्·लवणंकारम्०संपन्नलवणशब्दौस्वादुपर्यायौ० क्त्वापि० स्वादुंकृत्वाभु
ङ्क्ते· यथातथयोरसूयाप्रतिवचनेकृञः सिद्धाप्रयोगेणमुल्० यथाकारमहंभोक्ष्ये

४२

४४

कर्म्मारीतिहारीविद्दोःशाकल्येवन्याद्दर्शवरयति ब्रसर्द्धीवन्त्यइत्यर्थःप्राह्म
णांवेद्दंभोजयति पयंश्रीस्त्रिरांगानांतिलभतेविचारयतिवांतंसर्वभोजय
तेकस्त्रुरांगोश्चचर्म्मचोद्दरयोक्षुरिः चर्म्मप्रदरक्षणांति उद्दरंप्रुरंभुक्तेकर्म्मएषप
पद्देपूरेहलोपश्च वावषप्रमाणा७म्यनिल्पणाम गोछ्वद्दप्रेवछोद्दैवःगोछ्वद्द
पूरेमूषिकाविलपर मूषिकापूर्वा चैलापेभुकर्म्मसूपयद्देभुक्तापेवषप्र
माणो५णाम चैलक्ष्योयंवछोद्दैवः वसनक्षीपत्तिमूलसेमूलेपोछ्वषका
ह्रिखुयव्वानिध्वउप्रयोक्तव्यः अत्रप्रकरणोपूर्वकालइतिणासवध्वतेनिमूलमका
बंवघातिसमूलंकांबकबतिनिमूलसमूलंकबतीत्यर्थःशुछ्वचूर्णारुक्षोभुक
र्मंखुविघःशुछ्वेपेबंपिनाछिशुछ्वेपिनाछिइत्यर्थःचूर्णावेबंहजापेषम॥समम

६६

प
लोकृत जीवे छकर्स्व सूहन्कृत ग्रहाणाम् स समूल घातं हंति॰ समूल हन्ति सर्प्पः स्र
तकार करोति जीव ग्राहे गृह्णाति जीवं तं गृह्णाति इत्यर्थः करसो हनः पाद घातं हंति इ
र्प्पः स्नेह लेपि चं: उदक पे वं पिन छि उदके नापिन छीत्यर्प्पः हस्तार्थे करोते वर्ति आलो:
हस्त वर्त्त वर्त यति हस्तेन गुलिका करोती सर्प्प हस्त आह गृह्णाति वर आह ध नार्थे
पुषः पून पोषं पुष्णाति स्य पोष गोपोष आधारे वंधः चक्रे वंध वध्नाति चक्रे वध्नाति
इत्यर्प्पः संसायां वंधाते क्रौ च वंध वद्धः सपूर्तिका पु घ चंद्धः स्थालिका वंध वद्धः
वद्धः विरोषाणा संसाए तोः जीव पूरुष योनेः सिवहो जीव नोसां नश्यति जीवो नस्य
तिइसर्प्पः पुरुषवाह[illegible]व हति॰ पुरुषो वू हति इसर्प्पः उर्द्दे कर्तरि शुचि पुरे॰ उद्रुक्षो
वंशुष्यति इसर्प्पः उद्धं पूर पूर्यते इसर्प्पः उमाने कर्म्मणि वर्त्तते॰ च धृतानि घानं

६६

87

६५

विधानं निहितं जलमण्डलं तमिव बु[illegible]दित इत्यर्थः अजकमीशानच ॥०॥ अन्तक इ
छ इत्यर्थः कषादिषु च स्थानाविहितः स एवाने प्रयोक्तव्यः॰ तद्वेवोद्दाहृत उपदे
तीयाया इतः प्रभृति पूर्वकालसेवध्यति मूलकोपदस्ता भुक्ते मूलकोवेनोप
समूलाकृतजीवेषु हनकृञ्ग्रहः ॥ ही ताम तेषा अनुप्रयोगस्य समूलघातं हन्ति स्म
कारं कारोति जीवं गृह्णाति वर्णात्कारः अकारः काकारः राद्धिरेफो॰ रेफः रकार
केछुबस्या सिद्धि वेश्या मातपिता राविस्याद्व ॥❀ इति श्रीरामाश्रमविरचितायासि
न चन्द्रिकायां कृदन्तप्रकरणं समाप्त शुभमस्तु ❀ छः छः छः छः छः

KKSU LIBRARY
RAMTEK
M-1266
Dist Nagpur

```
[OrderDescription]
,CREATED=13.10.20 15:50
,TRANSFERRED=2020/10/13 at 16:01:46
,PAGES=88
,TYPE=STD
,NAME=S0003996
,Book Name=M-1266-SIDHANT CHANDRIKA
,ORDER_TEXT=
,[PAGELIST]
,FILE1=00000001.TIF
,FILE2=00000002.TIF
,FILE3=00000003.TIF
,FILE4=00000004.TIF
,FILE5=00000005.TIF
,FILE6=00000006.TIF
,FILE7=00000007.TIF
,FILE8=00000008.TIF
,FILE9=00000009.TIF
,FILE10=00000010.TIF
,FILE11=00000011.TIF
,FILE12=00000012.TIF
,FILE13=00000013.TIF
,FILE14=00000014.TIF
,FILE15=00000015.TIF
,FILE16=00000016.TIF
,FILE17=00000017.TIF
,FILE18=00000018.TIF
,FILE19=00000019.TIF
```

```
FILE20=00000020.TIF
,FILE21=00000021.TIF
,FILE22=00000022.TIF
,FILE23=00000023.TIF
,FILE24=00000024.TIF
,FILE25=00000025.TIF
,FILE26=00000026.TIF
,FILE27=00000027.TIF
,FILE28=00000028.TIF
,FILE29=00000029.TIF
,FILE30=00000030.TIF
,FILE31=00000031.TIF
,FILE32=00000032.TIF
,FILE33=00000033.TIF
,FILE34=00000034.TIF
,FILE35=00000035.TIF
,FILE36=00000036.TIF
,FILE37=00000037.TIF
,FILE38=00000038.TIF
,FILE39=00000039.TIF
,FILE40=00000040.TIF
,FILE41=00000041.TIF
,FILE42=00000042.TIF
,FILE43=00000043.TIF
,FILE44=00000044.TIF
,FILE45=00000045.TIF
,FILE46=00000046.TIF
,FILE47=00000047.TIF
```

FILE48=00000048.TIF
,FILE49=00000049.TIF
,FILE50=00000050.TIF
,FILE51=00000051.TIF
,FILE52=00000052.TIF
,FILE53=00000053.TIF
,FILE54=00000054.TIF
,FILE55=00000055.TIF
,FILE56=00000056.TIF
,FILE57=00000057.TIF
,FILE58=00000058.TIF
,FILE59=00000059.TIF
,FILE60=00000060.TIF
,FILE61=00000061.TIF
,FILE62=00000062.TIF
,FILE63=00000063.TIF
,FILE64=00000064.TIF
,FILE65=00000065.TIF
,FILE66=00000066.TIF
,FILE67=00000067.TIF
,FILE68=00000068.TIF
,FILE69=00000069.TIF
,FILE70=00000070.TIF
,FILE71=00000071.TIF
,FILE72=00000072.TIF
,FILE73=00000073.TIF
,FILE74=00000074.TIF
,FILE75=00000075.TIF

```
FILE76=00000076.TIF
,FILE77=00000077.TIF
,FILE78=00000078.TIF
,FILE79=00000079.TIF
,FILE80=00000080.TIF
,FILE81=00000081.TIF
,FILE82=00000082.TIF
,FILE83=00000083.TIF
,FILE84=00000084.TIF
,FILE85=00000085.TIF
,FILE86=00000086.TIF
,FILE87=00000087.TIF
,FILE88=00000088.TIF
,
```